

ÚJ MAGYARORSZÁG
VIDÉKFEJLESZTÉSI PROGRAM
2007–2013

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

A Sebes-Körös (HUKM20016) kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület fenntartási terve

Debrecen
2014

Ügyfél

BioAqua Pro Környezetvédelmi Szolgáltató és Tanácsadó Kft.

Együttműködő partner

RESPECT Tanácsadó és Szolgáltató Kft.

Vezető szakmai koordinátor

Dr. Müller Zoltán

Szakmai koordinátor

Dr. Juhász Péter

Vezető természettudományi szakértő

Dr. Kiss Béla

Vezető agrárgazdálkodási szakértő

Fülöp Gyula

Közreműködő szakértők

Sallai Zoltán

Mizsei Edvárd

Kovács Tibor

Lesku Balázs

Dr. Estók Péter

Dr. Gulyás Gergely

Ez a dokumentáció a szerzői jogról szóló 1999. évi LXXVI. törvény értelmében szerzői jogvédelem alatt áll. A dokumentáció nyilvános, a megfelelő hivatkozások mellett szabadon felhasználható és terjeszthető!

Tartalomjegyzék

I. Natura 2000 fenntartási terv.....	6
1. A terület azonosító adatai.....	7
1.1. Név.....	7
1.2. Azonosító kód.....	7
1.3. Kiterjedés.....	7
1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek.....	7
1.4.1. Jelölő élőhelyek.....	7
1.4.2. Jelölő fajok.....	7
1.5. Érintett települések.....	8
1.6. Egyéb védeltségi kategóriák.....	8
1.7. Tervezési és egyéb előírások.....	8
1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv.....	8
1.7.2. Településrendezési eszközök.....	8
1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek.....	9
1.7.4. Halgazdálkodási tervek.....	9
1.7.5. Vízyűjtő-gazdálkodási terv.....	9
1.7.6. Egyéb tervek.....	9
1.7.7. A tervezési területre vonatkozó előírásokat tartalmazó jogszabályok.....	9
2. Veszélyeztető tényezők.....	11
3. Kezelési feladatok meghatározása.....	13
3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése.....	13
3.2. Kezelési javaslatok.....	13
3.2.1. Élőhelyek kezelése.....	13
3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés.....	30
3.2.3. Fajvédelmi intézkedések.....	30
3.2.4. Kutatás, monitorozás.....	30
3.2.5. Mellékletek.....	32
3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében.....	35
3.3.1. Agrártámogatások.....	35
3.3.2. Pályázatok.....	39
3.3.3. Egyéb.....	39
3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja.....	39
3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök.....	39
3.4.2. A kommunikáció címzettjei.....	41
3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel.....	42

II. A Natura 2000 fenntartási terv készítését megalapozó dokumentáció.....	46
1. A tervezési terület alapállapot jellemzése.....	47
1.1. Környezeti adottságok.....	47
1.1.1. Éghajlati adottságok.....	47
1.1.2. Vízirajzi adottságok.....	47
1.1.3. Talajtani adottságok.....	47
1.2. Természeti adottságok.....	47
1.2.1. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű élőhelyek.....	50
1.2.2. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű növényfajok.....	54
1.2.3. A tervezési területen előforduló közösségi jelentőségű állatfajok.....	54
1.2.4. A tervezési területen előforduló egyéb jelentős fajok.....	69
1.3. Területhasználat.....	71
1.3.1. Művelési ág szerinti megoszlás.....	71
1.3.2. Tulajdoni viszonyok.....	71
1.3.3. Területhasználat és kezelés.....	72
2. Felhasznált irodalom.....	78
3. Térképek.....	79

I. Natura 2000 fenntartási terv

1. A terület azonosító adatai

1.1. Név

Tervezési terület neve:	Sebes-Körös kiemelt jelentőségű természetmegőrzési terület (kjTT)
-------------------------	--

1.2. Azonosító kód

Tervezési terület azonosítója:	HUKM20016
--------------------------------	-----------

1.3. Kiterjedés

Tervezési terület kiterjedése:	1455,21 ha
--------------------------------	------------

1.4. A kijelölés alapjául szolgáló fajok és/vagy élőhelyek

1.4.1. Jelölő élőhelyek

- 91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae)
- 3150 - Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel
- 6440 - Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei

*kiemelt jelentőségű élőhely

1.4.2. Jelölő fajok

- tompa folyamkagyló (*Unio crassus*)
- balin (*Aspius aspius*)
- vágó csík (*Cobitis taenia*)
- halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*)
- selym durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*)
- törpecsík (*Sabanejewia aurata*)
- széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*)
- magyar bucó (*Zingel zingel*)
- réti csík (*Misgurnus fossilis*)
- szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*)
- német bucó (*Zingel streber*)
- vöröshasú unka (*Bombina bombina*)
- mocsári teknős (*Emys orbicularis*)
- vidra (*Lutra lutra*)

1.5. Érintett települések

A tervezési terület által érintett helyrajzi számok listáját az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészeletről szóló 14/2010. (V. 11.) KvVM rendeletet (a továbbiakban: KvVM rendelet) tartalmazza. A Natura 2000 területek által érintett helyrajzi számokat és így a Natura 2000 jogi státuszt is a KvVM rendelet rögzíti, térképi megjelenítéssel is. A jogi jelleg a megosztással keletkező utód helyrajzi számokra is kiterjed.

Település	Érintett terület (ha)
Békés megye	
Körösladány	580,7817
Köröstarcsa	161,4004
Szeghalom	602,7582
Vésztő	110,2701

1.6. Egyéb védettségi kategóriák

A terület az Országos Ökológiai Hálózat ökológiai folyosó területével 100%-os átfedésben van.

1.7. Tervezési és egyéb előírások

1.7.1. Természetvédelmi kezelési terv

A tervezési terület nem fed át védett természeti területtel, így természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik rá.

1.7.2. Településrendezési eszközök

- Országos Területrendezési Tervről szóló 2003. évi XXVI. Törvény.
- Békés megye megyei területrendezési terve (11/2012. (VI.27.) önkormányzati rendelettel módosított 15/2005. (X.7.) KT. sz. rendelet).
- Az érvényben lévő településrendezési eszközök az Országos Rendezési Tervkataszter alapján az érintett településeken az alábbiak (HÉSZ: Helyi Építési Szabályzat):

Terv címe	Önkormányzati rendelet/határozat éve, száma	Vonatkozás	Hatálybalépés
Szeghalom, szabályozási terv és HÉSZ	10/2002. (VIII.26.) önkormányzati rendelet	teljes település	2002.08.26.
Szeghalom, szabályozási terv és HÉSZ – módosítás, egységes szerkezetben	7/2010. (VI.01.) önkormányzati rendelet	teljes település	2010.06.01.
Körösladány, szabályozási terv és HÉSZ	10/2007. (VII.27.) önkormányzati rendelet	teljes település	2007.07.27.
Körösladány, külterület szabályozási előírásai	11/1998. (XII.03.) önkormányzati rendelet	teljes település	1998.12.03.

Köröstarcsa, szabályozási terv és HÉSZ	11/2007. (VI.08.) önkormányzati rendelet	teljes település	2007.06.08.
Vésztő, szabályozási terv és HÉSZ	31/2004. (IX.28.) önkormányzati rendelet	teljes település	2004.09.28.

1.7.3. Körzeti erdőtervek és üzemtervek

Vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv: Körös-vidéki körzet (2015-ben tervezés alatt), Körös-Maros közti körzet (hatályos: 2007. január 1-től 2016. december 31-ig).

Körzeti vadgazdálkodási tervek és üzemtervek

A területet érintő körzeti vadgazdálkodási tervek a területileg illetékes megyei kormányhivataloknál lelhetők fel. Melyek a jogszabályoknak megfelelően egységesen a 2007 – 2017-es időszakra vonatkoznak. A tervek az alábbi vadásztársasági területi kódszámokkal kerültek benyújtásra.

04-951310-1-4-1	Vésztői Vadásztársaság - Vésztő
04-956210-1-4-1	Peroktáv Vadásztársaság
04-950810-1-4-1	Hunor Vadásztársaság - Szeghalom
04-950820-1-3-1	Kistúl-Mágori Földtulajdonosi Vadásztársaság
04-950510-1-4-1	Körösmenti Vadásztársaság - Gyomaendrőd
04-951110-1-4-1	Köröstarcsai Földtulajdonosi Vadásztársaság - Köröstarcsa
04-951210-1-4-1	Körösladányi Vadász Egyesület - Körösladány

1.7.4. Halgazdálkodási tervek

13.04/54-25/2010. azonosítószámú halgazdálkodási terv Körösi Halász Szövetkezet

1.7.5. Vízyűjtő-gazdálkodási terv

A terület a Vízyűjtő-gazdálkodási Terv Tisza részvízyűjtőjéhez, annak az *Alsó-Tisza bal part* (2-14 Sebes-Körös) tervezési alegységhez tartozik.

1.7.6. Egyéb tervek

A területre vonatkozóan, az itt előforduló védett, illetve Natura 2000 fajok tekintetében jelenleg nincs aktuális fajvédelmi terv érvényben.

1.7.7. A tervezési területre vonatkozó előírásokat tartalmazó jogszabályok

- A TANÁCS 92/43/EGK IRÁNYELVE (1992. május 21.) a természetes élőhelyek, valamint a vadon élő állatok és növények védelméről (Élőhelyvédelmi Irányelv”);
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekről szóló 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet;
- Az európai közösségi jelentőségű természetvédelmi rendeltetésű területekkel érintett földrészelekről szóló 14/2010. (V.11.) KvVM rendelet;
- A természet védelméről szóló 1996. évi LIII. törvény;

- A védett és a fokozottan védett növény- és állatfajokról, a fokozottan védett barlangok köréről, valamint az Európai Közösségben természetvédelmi szempontból jelentős növény és állatfajok közzétételéről szóló 13/2001. (V. 9.) KoM rendelet;
- Fokozottan védett növény-, illetve állatfajok élőhelyén és élőhelye körüli korlátozás elrendelésének részletes szabályairól szóló 12/2005. (VI. 17.) KvVM rendelet;
- Az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény;
- A földművelésügyi és vidékfejlesztési miniszter 153/2009. (XI. 13.) FVM rendelete az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról szóló 2009. évi XXXVII. törvény végrehajtásáról;
- A vad védelméről, a vadgazdálkodásról, valamint a vadásatról szóló 1996. évi LV. törvény;
- A Natura 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X. 18.) Kormányrendelet;
- A Natura 2000 gyepterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet;
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból nyújtott agrár-környezetgazdálkodási támogatások igénybevételének részletes feltételeiről szóló 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet;
- A nem termelő mezőgazdasági beruházások támogatásáról szóló 33/2008 (III. 27.) FVM rendelet;
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet;
- 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről;
- 1995. évi LVII. törvény a vízgazdálkodásról;
- 220/2004. (VII. 21.) Kormányrendelet a felszíni vizek minősége védelmének szabályairól és módosításai ellenőrzésére vonatkozó részletes szabályokról;
- 379/2007. (XII. 23.) Kormányrendelet a vizek hasznosítását, védelmét és kártételeinek elhárítását szolgáló tevékenységekre és létesítményekre vonatkozó szabályokról;
- 21/2006. (I. 31.) Kormányrendelet a nagyvízi medrek, a parti sávok, a vízjárta, valamint a fakadó vizek által veszélyeztetett területek használatáról és hasznosításáról.

2. Veszélyeztető tényezők

Kód	Veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A03.03	kaszálás felhagyása/hiánya	M	6	Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440): Az élőhelyek hosszú távú fenntartása érdekében a kaszálás felhagyása/hiánya az invazív lágyszárú, illetőleg fa- és cserjefajok terjedését segíti elő.
A04.03	pásztorkodás felhagyása, legeltetés hiánya	L	1	Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440): az élőhely fennmaradásához kezelés szükséges, máskülönben ellepik az idegenhonos cserjések és megszűnik
B02.01.02	erdő felújítás idegenhonos fajokkal	L	1	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*): az idegenhonos fajokkal történő felújítás csökkenti az élőhely kiterjedését.
H01	felszíni vizek szennyezése	M	8	selymes durbincs (<i>Gymnocephalus schraetser</i>), német bucó (<i>Zingel streber</i>), magyar bucó (<i>Zingel zingel</i>): a vízminőségre érzékeny fajok visszaszorulását eredményezheti.
I01	idegenhonos inváziós fajok jelenléte	M	12	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*): Az inváziós fa- és cserjefajok (<i>Fraxinus pennsylvanica</i> , <i>Acer negundo</i> , <i>Amorpha fruticosa</i>) terjedése az élőhelytípus valamennyi állományában jelentős problémát jelent. Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440): az élőhelyet nagyban veszélyezteti az idegenhonos cserjések előretörése
J02	emberi hatásra változó vízáramlási viszonyok	M	9	selymes durbincs (<i>Gymnocephalus schraetser</i>), német bucó (<i>Zingel streber</i>), magyar bucó (<i>Zingel zingel</i>): A duzzasztás hatására a halfaj elveszíti a felvízen a szaporodásához szükséges üledékmentes aljzatot, ezért releváns veszélyeztető tényező
Kód	Potenciális veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
A02.03	gyepterület átalakítása szántóvá	L	1	Cnidion dubii folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440): a beszántások miatt csökken az élőhely kiterjedése.
B02.04	lábonálló és/vagy elfekvő holt faanyag eltávolítása	L	1	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*): a természetes állományfejlődéshez szükséges volna ezeknek a meghagyása
G05.11	közúti ütközésből eredő sérülés vagy pusztulás	L	1	Vidra (<i>Lutra lutra</i>): sok vidra esik a közúti közlekedés áldozatául, elsősorban a revírt kereső, kóborló fiatal állatok közül
H01	felszíni vizek szennyezése	M	8	balin (<i>Aspius aspius</i>), halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>), széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>), szivárványos ökle (<i>Rhodeus sericeus amarus</i>), törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>), vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>): a vízszennyezések károsak a faj állományára
H01.05	diffúz felszíni vízszennyezés mezőgazdasági, vagy erdészeti tevékenység miatt	L	1	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150): a diffúz szennyezők bemosódása eutrofizációt okozhat
J02	emberi hatásra változó vízáramlási viszonyok	M	9	balin (<i>Aspius aspius</i>), törpecsík (<i>Sabanejewia aurata</i>), széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>): A megépített duzzasztók jelentős veszélyeztető tényezőt jelentenek a faj esetében. A duzzasztók felvén a víz áramlása lelassul, melynek hatására a meder feliszapolódik, ezért a faj elveszíti a szaporodásához szükséges iszapmentes aljzatot
J02.12	vízi és part vegetáció kezelése csatornázási célból	M	9	vidra (<i>Lutra lutra</i>): a vidra kedveli a parti, partközeli vegetáció strukturális diverzitását, az ezt csökkentő, lefolyást elősegítő munkálatok negatívan befolyásolhatják élőhelyét

J03.01	tipikus élőhelyi adottságok csökkenése vagy megszűnése	M	1	tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>): A beavatkozások hatására a mederben akadályoztatva vannak a természetes mederfejlődési folyamatok, ami az élőhelyek beszűkülését, nagyfokú homogenizálódását, kevésbé változatos élőhelyi struktúra kialakulását eredményezi. A partvédő művek által lefedett természetes élőhelyek csökkentik a faj számára optimálisan benépesíthető terület nagyságát.
I03.02	genetikai szennyezés (növények)	L	1	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*): a hibridizáció nem tájhonos fajtákkal hosszú távon veszélyeztetheti a tájhonos állományokat
J02.04	árvízhatás megváltoztatása	L	1	Enyves éger (<i>Alnus glutinosa</i>) és magas kőris (<i>Fraxinus excelsior</i>) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*): a töltésezés, a hullámtér-mentett oldal kialakulása akadályozza a természetes folyamatokat az erdőkben is
K01.03	kiszáradás	L	1	vöröshasú unka (<i>Bombina bombina</i>): a kiszáradással megszűnnek a szaporodóhelyek
				réti csík (<i>Misgurnus fossilis</i>): élőhelyei kiszáradásával csökken az állomány nagyság
				természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150): csökken az élőhely kiterjedése
K02	természetes élőhely átalakulások, szukcessziós folyamatok	L	1	természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150): főleg a nádasodás okoz problémát
K03.04	ragadozás (predáció)	L	1	mocsári teknős (<i>Emys orbicularis</i>): Az állományok potenciális veszélyeztető tényezője a vidra által okozott predáció a juvenilis és kifejezett egyedek esetében, továbbá jelentős lehet a róka általi fészekpredáció.
Kód	Kívülről érkező veszélyeztető tényező neve	Jelentősége	Érintett terület nagysága (%)	Milyen jelölő élőhelyre vagy fajra és milyen módon gyakorol hatást?
XO	államhatáron kívülről érkező veszélyek és hatások	M	5	Tompa folyamkagyló (<i>Unio crassus</i>): Különösen a juvenilis egyedek mutatnak nagy érzékenységet a vízszennyezéssel szemben és érzékenyen reagálnak a víz oldott oxigéntartalmának megváltozására. Elsősorban a határon túlról érkező szennyezések jelentenek veszélyt a faj állományaira. balin (<i>Aspius aspius</i>), vágó csík (<i>Cobitis taenia</i>), halványfoltú küllő (<i>Gobio albipinnatus</i>), széles durbincs (<i>Gymnocephalus baloni</i>), selymes durbincs (<i>Gymnocephalus schraetser</i>), magyar bucó (<i>Zingel zingel</i>), német bucó (<i>Zingel streber</i>): Tipikus veszélyeztető tényező a területen. Korábban rendszeresen érkezett szennyezés az országhatáron kívülről, a vízminőségre érzékeny fajok visszaszorulását eredményezheti

3. Kezelési feladatok meghatározása

3.1. Természetvédelmi célkitűzés, a terület rendeltetése

A Sebes-Körös kiemelt jelentőségű természetmegőrzési területté nyilvánításakor az élőhelyvédelmi irányelv 4. cikkének (4) bekezdése alapján a terület természetvédelmi célkitűzései meghatározásra kerültek, valamint kiemelésre kerültek egyes jelölő értékek, amelyeket a kezelés során prioritásként kell kezelni. A Natura 2000 területek célkitűzései és prioritásai a területek hivatalos Natura 2000 adatlapjain (SDF) találhatóak.

A terület természetvédelmi célkitűzése a kijelölés alapját képező közösségi jelentőségű élőhelyek, így az enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*), a természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150) és a *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440) területcsökkenésének megállítása és állapotuk javítása a gyepgazdálkodáshoz, erdőgazdálkodáshoz és vízgazdálkodáshoz köthető intézkedések révén, valamint a kijelölés alapját képező közösségi jelentőségű fajok, így a tompa folyamkagyló (*Unio crassus*), balin (*Aspius aspius*), vágó csík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*), törpecsík (*Sabanejewia aurata*), széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*), magyar bucó (*Zingel zingel*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), német bucó (*Zingel streber*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*) tervezési területen belüli állományának hosszú távú megőrzése.

A gyepgazdálkodás tekintetében a célok elérését a legeltetés intenzitásának és a kaszálás módjának optimalizálása és ellenőrzése, az elszántások megakadályozása, illetve a (főképp idegenhonos inváziós) cserjefajok terjedésének hatékony megakadályozása tudják biztosítani. Az erdőgazdálkodás tekintetében a természetközeli állapotú erdők fenntartása és a tájidegen erdők lecserélése, míg a vízgazdálkodás tekintetében a célok elérését a Sebes-Körös-meder jelenlegi állapotának megőrzése, esetleges javítása, a holtmedrek, vizes élőhelyek természetközeli hasznosítása szolgálja.

3.2. Kezelési javaslatok

„A 275/2004. (X. 8.) Korm. rendelet 4.§ 5. pontja alapján „(5) A fenntartási terv a Natura 2000 terület kezelésére vonatkozó javaslatokat, valamint ezek megvalósításának lehetséges eszközeit tartalmazza, és jogszabály eltérő rendelkezése hiányában kötelező földhasználati szabályokat nem állapít meg.”

Az itt megfogalmazott előírás-javaslatok célja, hogy a kezelési egységekben előforduló közösségi jelentőségű értékek, a jelenlegi gazdálkodási gyakorlat és adottságok alapján javaslatot tegyenek a gazdálkodás kívánatos módjára. Ennek érdekében itt megfogalmazásra kerülnek olyan előírás-javaslatok, amelyek alapul szolgálnak a jövőbeli támogatási programok kidolgozásához. A gazdálkodók számára ezek az előírás-javaslatok a jelen terv alapján kötelezettséget nem jelentenek, betartásuk csak támogatási programokon keresztül, önkéntes vállalás formájában válhat csak kötelezővé. A már más jogszabály vagy hatósági eszköz alapján létező előírások esetében azok kötelező jellegét értelemszerűen az azt megalapozó jogszabály, vagy hatósági eszköz támasztja alá, jelen fenntartási terv ezekre az előírásokra csak utalást tesz.”

3.2.1. Élőhelyek kezelése

3.2.1.1. A terület egészére megfogalmazott általános kezelési javaslatok

- A gyepek cserjésedésének megakadályozása aktív élőhelykezeléssel.

- Az inváziós növényfajok (különösen a gyalogakác, amerikai kőris, keskenylevelű ezüstfa, zöld juhar, selyemkóró, fehér akác) visszaszorítása, terjedésének megakadályozása megfelelő természetvédelmi kezeléssel.
- A puhafás ligeterdő élőhelytípusba tartozó erdőterületek esetében a természetesség növelése, a vágásérettségi kor emelése, a site-on belül kiegyenlített korosztály-szerkezet kialakítása és fenntartása.
- A gyepes, illetve erdős élőhelytípusok területi arányának növelése érdekében a hullámtéren fekvő szántóterületeken a földhasználat átalakítása (visszagyepesítés, erdősítés).
- A gépjárművek okozta taposási károk mérséklése a gyepterületeken.
- Természetközeli erdőkezelési eljárások bevezetése.
- Megfelelő vízkormányzással az ökológiai igényeket figyelembe vevő vízhozam biztosítása.
- A biharugrai fenékgát az alvízi szempontok, illetve a hosszirányú átjárhatóság figyelembevételével történő üzemeltetése.
- A mentett oldali és hullámtéri holtmedrek ökológiai igényeket figyelembe vevő vízellátásának biztosítása.
- A vízfolyást befogadóként használó meglévő szennyvíztisztító telepek hatásfokának növelése.
- A jó halászati és horgászati gyakorlat bevezetése.
- A magán erdőgazdálkodók szerepvállalásának erősítése szaktanácsadás, célzott támogatási források révén, másodsorban – elegendő erőforrás rendelkezésre állása esetén (szakember, költségkeret) – az erdőterületek állami tulajdonba és nemzeti park igazgatósági vagyonkezelésbe vétel útján.

Ezek az intézkedések a közösségi jelentőségű értékek megőrzését, hosszabb távon pedig állományaik megerősítését segítik.

3.2.1.2. Kezelési egységek

A természetvédelmi szempontból javasolt kezelések egységesebb átláthatósága érdekében ún. kezelési egységeket (KE) állapítottunk meg, melyeket hasonló jellegű élőhelyfoltok alkotnak. A kezelési egységek lehatárolása nem követi az ingatlan-nyilvántartási határokat, mivel a valós és a tényleges területhasználat ettől jelentősen eltérhet.

A Sebes-Körös Natura 2000 területen az előforduló élőhelyek, fontosabb fajok és gazdálkodási módok alapján 7 kezelési egység lehatárolása indokolt, amelyek térképi megjelenítését a 3.2.5 fejezet mutatja be.

A kezelési egységek lefedik a teljes tervezési területet, tartalmaznak jelölő és nem jelölő élőhelytípusokat egyaránt. A kezelési, fenntartási, és részben az élőhelyrekonstrukciós és fejlesztési javaslatokat a kezelési egységekre vonatkozóan rendszerezi a fenntartási terv. Az egyes kezelési egységekre nem vonatkoztatható élőhelyrekonstrukciós, fajvédelmi, kutatási és monitorozási javaslatokat a 3.2.2. - 3.2.4. fejezetben tárgyalja a fenntartási terv.

KE-1 kezelési egység

(1) Meghatározása: A Sebes-Körös és a Berettyó medre, kisvízi víztere. A Natura terület gerincét adja, kiterjedése 140 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: állóvizek (U9), folyóvizek (U8), állóvizek hínárnövényzete (Ac)
- Natura 2000 élőhelyek: iszapos partú folyók részben *Chenopodium rubri*, és részben *Bidention* növényzettel (3270) (nem jelölő élőhely)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Halgazdálkodás

A Sebes-Körös teljes hazai szakasza horgászati hasznosítás alatt áll. Az idegenhonos halfajok állományainak lehetőség szerinti visszaszorítása szükséges az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 14. § előírásaival összhangban.

Vízgazdálkodás

Terhelés csökkentése: Környezetvédelmi szabályozáson és hatósági ellenőrzéseken keresztül megoldandó feladat a víztesteket érő mezőgazdasági, ipari és kommunális szennyezések és terhelések minimalizálása.

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében a meder hossz-szelvényének jelentős részében ligeterdő jellegű fászszerű szegélyvegetáció található. Javasoljuk a partvonalat kísérő őshonos fajokból álló ligeterdő jellegű szegélyvegetáció megőrzését. A parti vegetáció változó kiterjedésű és alakú élőhelyfoltjai jellemzően a **KE-6** kezelési egységbe kerültek, emiatt ott jellemezzük részletesen azokat az élőhelyfoltokat is és a tételes kezelési javaslatok is ott találhatóak.

Víz kivétel: Abban az esetben, ha az engedéllyel rendelkező vízkivételek mindegyike kihasználja a teljes engedélyezett vízkivételi volumenét, ill. ezek a vízkivételek nagyrészt nyári kisvízes időszakokra esnek, az ökológiai vízigény biztosítása érdekében szükséges lehet a vízkivételek korlátozása. Ennek érdekében szükséges az ökológiai vízigény meghatározása.

Változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakítása: Javasoljuk megvizsgálni annak lehetőségét, hogy természetes mederfejlődési folyamatoknak teret adó mederszakaszok a folyó mely szakaszán alakíthatók ki, akár rövid szakaszokon is. Az ilyen jellegű kezelés tervezése csak a vízügyi kezelő Körös-vidéki Vízügyi Igazgatósággal közösen, a fenntarthatóság és az árvízi kockázatok részletes értékelése után valósítható meg, amennyiben a tervezett vízgazdálkodást érintő élőhelyfejlesztés jellegű kezelés nem okozza az árvízi kockázat növekedését.

Természtközei esésviszonyok, ill. áramlási viszonyok fenntartása: A Sebes-Körösön mindenképpen szükséges elkerülni a jelenlegi duzzasztási szintek emelését, a duzzasztott szakaszok hosszának növekedését, ill. új duzzasztott szakaszok kialakulását.

Természtközei mederanyagminőségi, ill. hidromorfológiai viszonyok fenntartása: A kezelési egységbe tartozó Sebes-Körös-szakaszon mindenképpen el kell kerülni a mesterséges aljzattípusok (mint pl.: mesterséges kőszórással borított mederfalak) arányának növekedését, ill. a folyó természetes felszínformáló tevékenységének eredményeként kialakuló felszínformák, úgymint palajok, szigetek, természetes szakadó partfalak emberi okokra visszavezethető megszűnését. Az ilyen jellegű kezelést a vízügyi kezelő Körös-vidéki Vízügyi Igazgatósággal közösen, a fenntarthatóság és az árvízi kockázatra gyakorolt hatások értékelésével lehet megvalósítani.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások Az idegenhonos halfajok telepítésével kapcsolatosan az 1996. évi LIII. törvény a természet védelméről 14. § rendelkezései az irányadók.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A területen, a növényvédelmet kizárólag vizekre és vízben élő szervezetekre nem veszélyes minősítésű anyagokkal és kizárólag inváziós növényfajok irtása céljából lehet végezni. (V01)

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok Az általános kezelési javaslatok között több kifejezetten élőhely-fejlesztési jellegű.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Partkezelés: A középvízi meder szegélyében növvő idős fák gyökérzete belelóg a kisvízi mederbe és számos halfaj, köztük a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) számára is értékes búvóhelyet jelent. A vízbe lógó gyökerek jó lehetőséget biztosítanak a fitofil szaporodási guildbe (növényi részekre, vízi növények szárára levelére, parti növények vízbe lógó gyökerére ívó) tartozó halfajok számára az ikrázásra. Az ilyen fajok közé tartozik a jelölő vágócsík (*Cobitis taenia*) is. A vízparti idős fák gyökérzete a jelölő vidra (*Lutra lutra*) számára kiváló lehetőséget teremt arra, hogy kotorékot alakítsanak ki közöttük.

Víz kivétel: Mivel az öntözővízigény általában egybe esik a folyók kisvízes időszakával, ezért az engedélyekben szereplő vízkivételi volumenek maximális kihasználása esetén előfordulhat, hogy az érintett Sebes-Körös-szakasz aktuális vízhozama nem éri el az ökológiai vízigény mennyiségét. Ez maga után vonhatja például a víz hőmérséklet túlzott megemelkedését és az oldott oxigéntartalom csökkenését, ill. a szennyvízbevezetések aktuális fajlagos terhelésének növekedését. A kedvezőtlen változások mértéke túllépheti az áramláskedvelő jelölő halfajok (selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*), törpecsík (*Sabanejewia aurata*), magyar bucó (*Zingel zingel*), német bucó (*Zingel streber*)) környezeti optimumtartományát, ami az egyedsűrűség csökkenéséhez vezethet.

Haltelepítés, horgászati fejlesztések: Az idegenhonos halfajok előretörésével a víztest halállományának természetessége csökken, a víztest ökológiai minőségi állapota az adott víztest referencia állapotához viszonyítva kedvezőtlen irányba változik. Az idegenhonos halfajok a legtöbb esetben igen erős kompetíciós képességgel bíró, széles toleranciaspektrumú fajok, melyek megjelenése és állományainak megerősödése a legtöbb esetben őshonos halfajok visszaszorulását, állományaik egyedsűrűségének csökkenését vonja maga után.

A halászati és horgászati céllal hasznosított vízfelületek, kezelése és hasznosítása jelentős természetvédelmi konfliktussal eddig nem járt. Azonban a területen esetlegesen később létesülő horgászati célú infrastrukturális fejlesztést előzetesen egyeztetni szükséges a természetvédelmi célokkal.

Változatosabb medermorfológiai viszonyok kialakítása: A természetes mederfejlődési, elsősorban laterális eróziós folyamatok beindulásának eredményeként megindul a kanyarulatfejlődés, az érintett szakaszon a mederkeresztszelvény asszimmetriájának mértéke növekszik. A folyamat eredményeként várhatóan a homorú parton megjelennek erodált szakadópartok és a domború part mentén az erodált partfalból származó mederanyag akkumulációjának eredményeként palajok alakulhatnak ki. Az érintett szakaszok keresztszelvényeiben az áramlási viszonyok heterogénebbé válnak. A fent említett folyamatok eredményeként nő a természetes mederfejlődési folyamatokkal érintett mederszakasz élőhelyi heterogenitása. A palajok kialakulása kedvez a közösségi jelentőségű

iszapos partú folyók részben *Chenopodium rubri*, és részben *Bidention* növényzettel (3270) élőhelynek. A változatosabb élőhelykínálat változatosabb életközösség kialakulására ad lehetőséget, ez minden jelölő vízi szervezet (tompa folyamkagyló (*Unio crassus*), balin (*Aspius aspius*), vágó csík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*), törpecsík (*Sabanejewia aurata*), széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*), magyar bucó (*Zingel zingel*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), szívárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), német bucó (*Zingel streber*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*)) számára hasznos.

Természetközeli esésviszonyok, ill. áramlási viszonyok fenntartása: A duzzasztás megváltoztatja a folyó természetes esésviszonyait. A duzzasztó műtárgy fölött kialakuló bögében az áramlási sebesség az eredeti érték töredékére csökken, minek következtében lecsökken a folyó munkavégző képessége. Ez maga után vonja a bögében a finom szemcseméretű üledék, döntően az igen finom szemű homok és az iszapfrakció kiülepedését. Ebből következően a böge feliszapolódik, megváltoznak az eredeti, természetes aljzatviszonyok. A fenti ökológiai környezeti tényezőkben bekövetkező változások következtében megváltozik a bögézett szakasz életközösségének fajösszetétele, ill. az egyes fajok mennyiségi viszonyai. A kifejezetten áramláskedvelő, ún. reofil fajok (a jelölő halfajok közül pl.: a selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*), törpecsík (*Sabanejewia aurata*), magyar bucó (*Zingel zingel*), német bucó (*Zingel streber*)) egyedsűrűsége lecsökken, a szűkebb toleranciaspektrumú reofil fajok akár teljes mértékben eltűnhetnek a bögézett szakasról. Ugyanez történik a durvább szemcseösszetételű mederanyagot preferáló bentikus fajokkal is. A reofil fajok megritkulásával és eltűnésével párhuzamosan az állóvízi viszonyokat preferáló stagnofil fajok részaránya, mind a fajszám mind az egyedsűrűség vonatkozásában megnövekszik. A stagnofil fajok közül a bögében általában legnagyobb arányban a széles toleranciaspektrumú, országonként gyakori, ún. ubikvita fajok térhódítása figyelhető meg.

Természetközeli mederanyagminőségi, ill. hidromorfológiai viszonyok fenntartása: A mesterséges aljzatok, mint például a kőszórás megjelenésével és arányának növekedésével a folyóvízi élőhely aljzatkinálatában egy új, természetesen nem előforduló habitattípus jelenik meg. A folyó természetes életközösségnek nincs olyan tagja, mely kifejezetten ehhez a habitattípushoz kötődne, kifejezetten ehhez adaptálódott volna. Ennek ellenére a folyóvízi életközösség megpróbálja birtokba venni az új típusú élőhelyfoltokat. Ebben a kolonizációs folyamatban általában azok a fajok járnak élen, melyek számos környezeti tényezőre nézve tágtűrűsű, jó kompetíciós képességű, generalista fajok. Általában ezen fajok közé tartoznak a folyó életközösségbe emberi tevékenység közreműködésével, gyakran teljesen más biogeográfiai régióból bekerülő adventív és inváziós fajok is. Következésképpen sok esetben a mesterséges aljzattípusok jelentős arányú megjelenése elősegíti az adventív és az inváziós fajok terjedését, térhódítását, minek következtében a folyó eredeti életközösségének mintázata átalakul.

KE-2 kezelési egység

(1) Meghatározása: Levágott és lefűződött holtmedrek állandó jellegű, zömmel nyílt, hínáros vizeit, nádasai és gyékényesei, mocsári növényzete. Kubikok, egyéb vízállások mocsári és iszapnövényzettel. Ide tartoznak Szeghalom hosszú hullámtéri nádas állományai, illetve holtmedrek Körösladány és Köröstarcsa külterületein (Folyás-ér, Gerzson-zug, Mérges-zug, Mihály-zug, Bag-zug). A folyótól elszakadt hullámtéri holt medreket, kubikokat, vízállásokat az áradások fokozatosan iszappal feltöltik, a mentett oldaliak nagy részénél az élő víz betáplálása nincs megoldva. Összetett környezeti hatások következtében (tápanyag-felhalmozódás, feltöltődés, kedvezőtlen vízháztartási folyamatok, kezelés hiánya) elsősorban a lefűződött holt medrekben a nádasok és gyékényesek terjeszkedése figyelhető meg. A nádasok a víztér jelentős részét

elfoglalták, erősen lecsökkentve a nyílt vízfelületek arányát, elvéve ezzel az úszó és rögzült hínár életterét. A kezelési egység kiterjedése 84,5 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: állóvizek (U9), álló- és lassan áramló vizek hínárnövényzete (Ac), fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), nem tőzegképző nádasok, gyékényesek és tavikákások (B1a), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), jellegtelen üde gyepek (OB), harmatkásás, békabuzogányos, pántlikafüves mocsári-vízparti növényzet (B2), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), nem zsombékoló magassásrétek (B5)
- Natura 2000 élőhelyek: természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150) (jelölő élőhely), iszapos partú folyók részben Chenopodium rubri, és részben Bidention növényzettel (3270) (nem jelölő élőhely)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Partkezelés: A kezelési egységbe tartozó holtmedrek között található olyanok, melyek esetében a szárazföldi pufferzóna jelentős hosszúságú partszakaszokon hiányzik, vagy nem megfelelő szélességű. Javasoljuk, hogy amennyiben hiányzik, legalább a partvonal 50%-a mentén kerüljön kialakításra egy minimum 5-10 méter széles természetközeli puhafás vagy keményfás ligeterdő jellegű szárazföldi pufferzóna.

A meglévő szárazföldi fásszárú szegélyvegetációban az őshonos fajok mellett helyenként inváziós fásszárú fajok találhatóak. A holtmedrek szegélyéről javasoljuk az adventív cserje- és fafajok (gyalogakác (*Amorpha fruticosa*), zöld juhar (*Acer negundo*), amerikai kőris (*Fraxinus pennsylvanica*) eltávolítását

Halgazdálkodás: A kezelési egységbe tartozó holtmedrek nagy része horgászati hasznosítás alatt áll. Az idegenhonos halfajok állományainak lehetőség szerinti visszaszorítása szükséges a Halgazdálkodási törvény és a Természetvédelméről szóló törvény előírásaival összhangban. A holtmedrek partvonala mentén a horgászhelyek sűrűsége ne haladja meg a 100 m partszakasz/50 m horgászhely arányt.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások A kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek érvényben kötelezően betartandó gazdálkodási előírások.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság által kijelölt területen tilos a nádaratás. (V06)
- A nádaratás megkezdése előtt 48 órával a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot értesíteni kell. (V42)
- A nádaratás csak fagyott talajon végezhető. (V56)
- A betakarítás során a nád rizómájának megsértését kerülni kell. (V57)
- Élőhely-rekonstrukció. (V63)

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

A hullámtéri holtágak vízforgalmát döntően a folyó vízállás-változásai, a mentett oldaliakét pedig a vízbetáplálások megléte vagy hiánya határozzák meg. Vizsgálendő a nagyobb méretű, mély kubikok és holtmedrek kapcsolata a folyómederrel. Javítani, vagy ahol már megszűnt helyreállítani kell ezt kapcsolatot. A hullámtéren lévőknél megoldás lehet műtárggyal szabályozott működésű tápcsatornák létesítése, melyek az árvizek bevezetését és a visszaáramló vizek megtartását szolgálják. A mentett oldali holtágak zömének nincs kapcsolata a folyóval, vízpótlásuk megoldása sürgető feladat. Felmérések alapján vizsgálni kell, hogy célzott kotrásokkal, más élőhelyek jelentős károsítása nélkül lehetséges-e mélyebb, nyílt vízterek kialakítása, főként a lefűződött holtmedrekben. Az ilyen összefüggő nádasok „felnyitásával” megfelelő arányú nyílt vízfelület-nádfolt mozaikok alakíthatók ki. A medrek kotrása esetén azonban összefüggő partszegélyi nádasok fenntartására kell törekedni. A nádasok területén történő zagyelhelyezés kerülendő. A fenti vizes élőhely-fejlesztés nem valósítható meg a medrek vízháztartásának javítása, vízvisszatartás, illetve víztöbblet biztosítása nélkül. A feltöltődés és a vízhiány hatására kiszáradó állományokban szoliter és foltszerű pionír fásodás indulhat el. Változatlan vízháztartási viszonyok mellett várható ezek részleges szukcesszionális beerdősődése. Ebbe a természetes folyamatba a magasabb térszínen található nádasok esetében kisebb kezeléseken kívül (tájidegen fásszárúak eltávolítása) nem szükséges beavatkozni.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A holtágak és egyéb vizes élőhelyek, kubikok, medrek, mocsarak állapotának javítása a közösségi jelentőségű természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel (3150), iszapos partú folyók részben Chenopodion rubri, és részben Bidention növényzettel (3270) élőhelyek fennmaradását segíti. Ezek a területek továbbá több Natura 2000 jelölő faj élőhelyei (réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*)).

A zömében mesterségesen, átmetszéssel kialakított holtmedrekben zajló intenzív tavi szukcessziós folyamatok eredményeként néhány évtizeden belül jelentős részük teljesen elmocsarasodik, ill. erősen feltöltődik. Eltűnnek a jelentős kiterjedésű nyílt vízfelülettel, ill. hínárállományokkal jellemezhető mély kopolya típusú holtmedrek. Ennek eredményeként csökken a folyó és holtmedrei által alkotott vizes élőhelykomplexum élőhelyi heterogenitása, csökken az ártéri életközösség állóvízi viszonyokat preferáló fajegyütteseinek élőhelykínálata. Ez a folyamat hosszabb távon mindenképpen a természetmegőrzési terület magterületként és ökológiai folyosóként betöltött szerepének, jelentőségének csökkenéséhez vezet. A feliszapolódott és a folyótól részben vagy teljesen elzárt holtmedrek, nagyobb kubikok, mint vizes élőhelyek fennmaradása, természeti értékeik megőrzése csak aktív vízügyi beavatkozások foganatosításával lehetséges. A folyamat elsősorban a kiváltó okok (medrek vízháztartásának javítása, vízvisszatartás, illetve víztöbblet biztosítása, tápanyag-akkumuláció kizárása) megszüntetésével állítható meg. A Sebes-Körös holtmedreiben jelentős kiterjedésben található zárt nádasok és gyékényesek, néhol más természetes élőhelyek rovására terjeszkednek. A folyamat elsősorban a kiváltó okok (medrek vízháztartásának javítása, vízvisszatartás, illetve víztöbblet biztosítása, tápanyag-akkumuláció kizárása) megszüntetésével állítható meg. A nádasokban jelentkező inváziós növényfajok mechanikus eltávolítása a más természetes élőhelyekre történő terjeszkedésük megakadályozása

miatt is fontos. A nádasok esetleges aratására vonatkozó szabályozás az élőhely károsításának és élővilága zavarásának elkerülését szolgálja.

A partkezelési javaslatok azért lényegesek, mivel már 10 méter széles ligeterdő jellegű élőhelysáv kialakítása is számottevő mértékben csökkentheti a holtmedreket övező intenzív hasznosítású szántóföldek, ill. a települések felől érkező diffúz tápanyagterhelés mértékét. Ezzel csökken a kockázata a holtmeder eutrofizációjának, ill. az eu- és hipertróf állapot kialakulásához kapcsolódó halpusztulásnak, valamint az egész vízi életközösséget érintő degradációnak.

A horgászhelyek kialakítása megbontja a holtmeder szárazföldi szegélyvegetációjának folytonosságát, ill. szerkezetét, ill. a holtmeder litorális régiójában található emerz mocsárinövényzet, ill. hínárvegetáció folytonosságát. Ezzel összefüggésben a horgászhely kialakítás mindenképpen degradációt von maga után, maguk a horgászhelyek pedig degradált partszakaszoknak tekinthetők, melynek kedvezőtlen hatása megmutatkozik a litorális régióhoz kötődő állatfajok előfordulási mintázatában is.

KE-3 kezelési egység

(1) Meghatározása: Ártéri mocsárrétek és kiszáradó, illetve átmeneti helyzetű változataik, degradátumaik, valamint száraz, jellegtelen, gyomos és szikes vagy szikesedő gyepek. Gyomos, száraz gyepek a két vízfolyás benapozott árvízvédelmi töltés oldalain, mezsgyéiben található, Zömük kezelése a vízügyi szerv által megoldott. Ugyanitt a talaj és a vízháztartási viszonyok miatt szikes rétek degradátumai is találhatóak. A Sebes-Körös és a Berettyó hullámterének mezofil gyepei, egy-egy kiszélesedő öblözet kivételével sávszerűen az árvízvédelmi töltéseken és a gátlábi mezsgyékben fordulnak elő. Zömük zavart és jellegtelen, egy részük parlagból gyepesedett, bennük az idegenhonos, inváziós gyalogakác terjeszkedik. Összes kiterjedésük jelentős, 561 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: jellegtelen száraz-félszáraz gyepek (OC), jellegtelen üde gyepek (OB), mocsárrétek (D34), idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7), akácültetvények (S1), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA), nem őshonos fajok spontán állományai (S6), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszappnövényzet (OG), szikes rétek (F2)
- Natura 2000 élőhelyek: pannon szikes sztyeppék és mocsarak (1530*) (nem jelölő élőhely), *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440) (jelölő élőhely)

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

A gyepterületek állapotának, hosszú távú fenntartása csak az extenzív gazdálkodás fellendüléstől, elsősorban a külterjes legeltetéstől várható. Mind a kaszálás, mind pedig a legeltetés (állatlétszám/legeltetett terület nagysága) a gyepek aktuális ökológiai állapotát figyelembe véve végzendő. Javasolt a rétgazdálkodás jellegű hasznosítás, amikor is a májusi-júniusi kaszálás után meghatározott állatlétszámmal sarjúlegeltetés folyik. Amennyiben szükséges karám, annak a gyepen kívüli elhelyezése a jó megoldás. Ha ez nem lehetséges, akkor lehetőleg évről-évre ugyanott, egy eredetileg is degradált vagy özöngyomok által fertőzött gyepreszen történjen a kialakítása. Kiemelkedő fontosságú az özönfajok visszaszorítása, egyéb hasznosítás híján legalább rendszeres szárazzás megvalósítása.

(4) *Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok*

a) *Kötelező előírások és korlátozások*

Gyepes esetén a NATURA 2000 gyepterületek fenntartásának földhasználati szabályairól szóló 269/2007. (X.18) Korm. rend előírásait szükséges alapul venni. A kisebb facsoportokranem adhatók meg kötelező előírások.

b) *Önkéntesen vállalható előírások*

- Legeltetéssel és/vagy kaszálással történő hasznosítás. (GY22)
- Biztosítani kell a felhalmozódott fűavart eltávolítását. (GY23)
- A gyepes természetvédelmi szempontú égetése csak a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóság egyedi írásos véleménye alapján történhet. (GY24)
- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- A természetes gyepesekben őshonos méretes fák (30 cm törzsátmérő felett) és a vadgyümölcsök (törzsátmérő megjelölése nélkül) megőrzése kötelező. (GY30)
- A cserjeirtás megkezdésének időpontját legalább 5 nappal korábban írásban a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságnak be kell jelenteni, valamint a meghagyásra szánt cserjéket, cserjefoltokat a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni kell. (GY31)
- A gyepes területen előforduló őshonos hagyásfák, hagyásfa csoportok (delelő fák), valamint cserjés foltok eltávolítása nem megengedett. (GY33)
- Legeltethető állatfaj: szarvasmarhafélék. (GY67)
- Legeltethető állatfaj: juh. (GY68)
- Legeltethető állatfaj: kecske. (GY69)
- Legeltethető állatfajok: lófélék (ló, szamár). (GY70)
- A gyepes terület kaszálása, szárazítása esetén minimum 10 cm-es fűtarló biztosítása. (GY92)
- A kaszálás során az inváziós fajokat nem tartalmazó szegélyélőhelyek a kaszátlan területbe beletartozhatnak. (GY102)
- Fokozottan védett földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve a kaszálást azonnal be kell fejezni és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot és javaslata alapján a talált fészkek körül 0,5-1 hektáros védőterületet kell kialakítani. (GY103)
- A területen trágyadepónia, széna és szalmakazlak elhelyezése tilos. (GY116)
- Éjszakázó helyek, ideiglenes karámok és jószágállások helyét a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetni szükséges. (GY117)
- A legelészárított területet a működési terület szerinti nemzeti park igazgatósággal egyeztetetten kell kialakítani. (GY122)

(5) *Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok*

Élőhelyrekonstrukciós javaslatokat nem teszünk.

(6) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatokat nem teszünk..

(7) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatot nem teszünk

(8) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó területek jelentős részén rétgazdálkodás folyik (kaszálók). Ezeken a területeken a természetvédelmi kezelés megoldott. Ahol a területek kaszálása elmaradt, ott az özönfajok térnyerése veszélyezteti a természetvédelmi célok elérését. A kaszálás-legeltetés újbóli megkezdése egyben megfelelő természetvédelmi kezelést is biztosítana. A mocsárrétek állapotának javítása a jelölő *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétegei (6440) élőhely érdekében történik. Szerkezetük és fajkészletük javítása, további cserjésedésük, izolációjuk megállítása alapvetően az extenzív gazdálkodástól, elsősorban a külterjes legeltetéstől várható. Az inváziós fajok irtása az élőhelyek fennmaradásához és rekonstrukciójához szükséges, mivel kezelés híján az özöngyomok (gyalogakác) megszűnés szintjéig degradálhatják az élőhelyet. A mocsárrétek, üde gyepek állapotának javítása, rekonstrukciója, arányuk növelése, a kaszálására és legeltetésére vonatkozó előírások a természetes élőhely- és fajdiverzitás emelését segíthetik.

KE-4 kezelési egység

(1) Meghatározása: Ebbe a kezelési egységbe foglaltuk össze az erdőket. Ide tartoznak a puhafaligetek és jellegtelen származékaik, degradátumaik, őshonos fafajú, keményfás jellegtelen erdők, az őshonos fafajok nemesített és klónozott változatainak telepítései, az akácok, a nemes nyárasok, az őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos erdők, valamint a facsoportok, fasorok is. Az egész hullámtér igen jellemző élőhelyei, mindenütt előfordulnak. A kezelési egység kiterjedése összesen 450,8 ha. A területek nem minden esetben ún. üzemtervezett erdők, azaz az Országos Erdészeti Adattárban nyilvántartott területek. Olyan erdők és faállományok is tartoznak ide, amelyek nem erdő művelési ágú területen találhatóak. A természetmegőrzési terület 134 üzemtervezett erdő alrészletet érint, mely 333,3 hektáron helyezkedik el. Védett állomány nincs. Jelenlegi állapotukban is (részben vagy egészben) természetvédelmi célkitűzések megvalósulását szolgálják, vagy pedig megfelelő alapot szolgáltatnak ahhoz, hogy élőhely-fejlesztéssel rövidebb idő alatt olyan kedvező állapotú erdők legyenek, amelyek már a természetvédelmi célkitűzéseknek megfelelnek. Ezek az élőhelyek főként a láp- és ligeterdők és az egyéb erdők és fás élőhelyek élőhely-kategóriákhöz tartoznak.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: fűz-nyár ártéri erdők (J4), őshonos fafajú fiatalosok (P1), őshonos fajú facsoportok, fasorok, erdősávok (RA), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), jellegtelen üde gyepek (OB), őshonos fafajú keményfás jellegtelen erdők (RC), őshonos lombos fafajokkal elegyes idegenhonos lombos és vegyes erdők (RDb), galagonyás-kökényes-borókás száraz cserjések (P2b), nemesnyárasok (S2), nem őshonos fajú ültetett facsoportok, erdősávok és fasorok (S7), akácültetvények (S1)

- Natura 2000 élőhelyek: enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (*Alno-Padion*, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*) (kiemelt jelentőségű jelölő élőhely)
- Érintett erdőrészek: Körösladány 1A, 1B, 1C, 1CE, 1TI, 50A, 50B, 50C, 50D, 50E, 51A, 51B, 52A, 52TI, 53A, 54A, 54B, 54C, 54TI, 55A, 55B, 55TI, 56A, 56B, 56C, 56TI, 57A, 57B, 58A, 58B, 58C, 58D, 59A, 59B, 60A, 60TI, 61A, 61C, 62A, 62B, 62C, 62D, 62TI, 63A, 63B, 63TI, 64A, 64B, 65A, 65B, 66A, 66TI, 67A, 67B, 67C, 67TI 1, 67TI 2, 67TI 3, 68A, 68B, 68C, 68D, 93A, 93C, 93E, 95A, 95B 1, 95B 2, 96A, 98A 1, 98A 2, 98A 3, 98A 4, 98A 5, 98B 1, 98B 2, 98E, 98F, 98G, 98H, 100B, 100D, 100E, 100F, 100TI, Köröstarcsa 25A, 26A, 26TI, 27B, 27C, 27D, 28A, 28TI, 29A, 29B, 29TI 1, 29TI 2, 45A, 46CE, 47A, 47B, 47C, 50A, 83A, Szeghalom 46A, 48A, 48B, 48C, 48D, 48TI, 49A, 50A, 50B, 50C, 50D, 56A, 57A, 57B, 57C, 57D, 57E, 57F, 57G, 57H, 57I, 57TI 1, 57TI 2, 142A, 142B, Vésztő 70A, 70B, 70C, 71A, 71B

(3) Gazdálkodáshoz köthető általános kezelési javaslatok

Ezeket a faállományokat javasoljuk elsősorban hosszú távon is erdőként fenntartani. Jelenleg a faállományok sokfélék, legnagyobb részben elegyes-füzesek, füzesek, egyéb kemény lombos, egyéb lágy lombos erdők, hazai nyárasok a jellemzőek, emellett nemes nyáras és akácos állományok is előfordulnak. Az erdőrészek nagy része megfelelő alapot szolgáltat ahhoz, hogy élőhely-fejlesztéssel rövidebb idő alatt olyan kedvező állapotú erdő legyen, amely már a természetvédelmi célkitűzéseknek megfelel.

A távlati célállományok között többségben vannak azok, amelyek hazai és tájhonos fafajokkal újíthatók (füzes, hazai nyáras, egyéb lomb elegyes-hazai nyáras, egyéb elegyes kőrises, egyéb keménylombos). Ezeken a területeken a körzeti erdőtervnek megfelelő gazdálkodás folytatható, a felújítások során azonban a természetvédelmi célkitűzéseknek az intenzíven terjedő fafajok arányának csökkentése felel meg, illetve törekedni kell arra, hogy az egyéb lombos fafajok közül a hazai, termőhelyhonos fajokat alkalmazzák az elegyítésekben.

A távlati célállományok között azonban akácok, nemes nyárasok is szerepelnek. Javasoljuk, hogy az akácos és nemes nyáras célállományú erdőrészek esetében is inkább őshonos, illetve tájhonos fafajt alkalmazzanak. Idegenhonos állományok hosszú távú fenntartása, már propagulum-termelésük miatt sem javasolt.

Hosszú távú cél a talaj és vízháztartási viszonyok szerint természetközeli puhafás és keményfás ligeterdő foltok felnevelése. Ennek érdekében javasolt az őshonos fafajok magszórásra képes idős egyedeit – üzemtervezett erdőben és azon kívül is – mind az erdőgazdálkodás, mind egyéb kezelés során kímélni a genetikai állomány átmentése miatt. Vágásterületeken hangsúlyos az inváziósoktól mentesített hagyasfa-csoportok meghagyása. Kikerülhetetlen tarvágásos véghasználat esetén a természetközeli füzek, füzesek helyi génkészletének megőrzése érdekében minden esetben vizsgálandó, hogy a letermelt füzes állomány tuskósarjóról való – legalább részterületes (pl. szegélyeket érintő) felújítása megvalósítható-e (füzes állományokban, illetve elszórtan álló fűz egyedek esetében is). Az őshonos fafajokkal történő felújítások és/vagy erdősítések során javasolt elegyes, csak hazai, nemesítés mentes lehetőleg ökotípusos csemetékből vagy magból (makk) felnevelt állományok létrehozása.

A nem üzemtervezett erdők esetében a fahasználatokat nem üzemterv fogalmazza meg, hanem jogszabály írja elő a tervezett fahasználatok bejelentési kötelezettségét az erdészeti hatóság felé (2009. évi XXXVII. törvény az erdőről, az erdő védelméről és az erdőgazdálkodásról 70. §). Az elvek érvényesítésében az erdészeti hatóságnak van kulcsszerepe, mivel a tervezett fahasználatokat ennek a hatóságnak kell bejelenteni. Javasoljuk az ilyen erdők nyilvántartásba vételét az Országos

Erdészeti Adattárban. Üzemtervezett erdők esetében már az erdőterv tartalmazhatja az élőhelyvédelmi szempontok hosszú távú érvényesülését.

(4) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

- Vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv: Körös-vidéki körzet (2015-ben tervezés alatt), Körös-Maros közti körzet (hatályos: 2007. január 1-től 2016. december 31-ig).
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet rendelkezéseit kell figyelembe venni az Országos Erdészeti Adattárban nyilvántartott területek esetén.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- A Natura 2000 elsődleges rendeltetés átvezetése a jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró területek esetében. (E01)
- A jelölő fajok és élőhelyek szempontjából kiemelkedő jelentőséggel bíró (2009. évi XVIII. tv. szerinti) szabad rendelkezésű erdők és fásítások részletes állapotleírása és a változások vezetése. (E02)
- A körzeti erdőtervezés során – a közösségi jelentőségű élőhelyek vagy fajok megőrzése érdekében – az erdőterület erre alkalmas erdőrészeiben a folyamatos erdőborítást biztosító átalakító, szálaló vagy faanyagtermelést nem szolgáló üzemmódra való áttérés. (E03)
- Erdészeti szempontból tájidegen fafajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- A ritka fajhoz tartozó, vagy odvas, vagy böhöncös, vagy idős vagy más okból értékes faegyedek kijelölése és megőrzése az elő- és véghasználatok során. (E18)
- Az előhasználatok során az elegyfa fajok alsó és felső lombkorona szintben hagyása, fenntartása, lehetőség szerint a természetes erdőtársulásra/közösségi jelentőségű élőhelyre jellemző összetételben, mennyiségben és többé-kevésbé egyenletes eloszlásban. (E26)
- A természetes erdőtársulás/közösségi jelentőségű élőhely megfelelő állományszerkezetének kialakítása érdekében a nevelővágások során az alsó lombkorona- és a cserjeszint kialakítása, a kialakult szintek megfelelő záródásának fenntartása. (E27)
- Őshonos fafajokkal jellemezhető faállományokban a nevelővágások során az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedszámának minimális szintre szorítása, illetve lehetőség szerinti teljes eltávolítása. (E28)
- A nevelővágások során az intenzíven terjedő fafajok teljes mértékű eltávolítása. (E31)
- Természetes, természetszerű és származék erdőkben a tarvágás mellőzése. (E33)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fafajokkal, illetve faállomány típusal. (E51)
- Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos fafaj alkalmazása. (E57)
- Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
- Az idegenhonos és tájidegen fafajú erdők véghasználata során a táj- és termőhelyhonos fafajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64)

- Az emberek testi épségét, közlekedést és épületeket nem veszélyeztető (az erdei élőhelyek fenntartását kiemelten szolgáló) lábon álló holtfák meghagyása. (E17)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fafajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- Lehetőség szerint mechanikai módszerek (pl. kézi cserjeirtás, száruzás, kaszálás) alkalmazandók agresszívan terjedő fajok visszaszorítására. (E72)
- Az idegenhonos fa- és cserjefajok egyedeinek eltávolítása során tekintettel kell lenni a túlzott mértékű kitermelés okozta lékesedés elkerülésére a kitermelésre kerülő egyedek kijelölésével vagy a kitermelt idegenhonos fajok egyedeinek helyén, kézi munkával, talaj-előkészítés nélkül, mesterséges felújítás elvégzésével. (E77)

(5) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Élőhely-rekonstrukciós javaslatoknak számítanak az általános javaslatok és az önként vállalható javaslatok között is szereplő, fafajcserére vonatkozó javaslatok.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz köthető javaslatokat nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

Az élőhelyi felmérések alapján, a területen található őshonos fajokból álló erdők zöme részben tekinthető természetszerűnek. Természetszerűbbé alakításuk a természetes élőhely- és fajdiverzitást jelentősen növelheti, így javíthatja a jelölő enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*) élőhely állapotát. Az idős faegyedek meghagyása, az állományok korösszetételének változatosabbá tétele a közösségi jelentőségű nagy hősincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*) és skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) állományainak fennmaradásához járul hozzá.

KE-5 kezelési egység

(1) Meghatározása: Idegenhonos fásszárúak összefüggő állományai vagy általuk uralt erdők. Főképp a terület Ny-i felében jellemzőek, összes kiterjedésük 69,7 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: idegenhonos cserje vagy japánkeserűfű-fajok uralta állományok (P2c), jellegtelen üde gyepek (OB), nem őshonos fafajok spontán állományai (S6), üde és nedves cserjések (P2a), jellegtelen fátlan vizes élőhelyek (OA)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

- Vonatkozó erdőterv rendelet, körzeti erdőterv: Körös-vidéki körzet (2015-ben tervezés alatt), Körös-Maros közti körzet (hatályos: 2007. január 1-től 2016. december 31-ig)..
- Az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alapból a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól szóló 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet rendelkezéseit kell figyelembe venni az Országos Erdészeti Adattárban nyilvántartott területek esetén.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Erdészeti szempontból tájidegen fajok erdőtelepítésben való alkalmazásának mellőzése. (E05)
- Idegenhonos fajok telepítésének mellőzése. (E06)
- Felújítás táj- és termőhelyhonos fajokkal, illetve faállomány típusal. (E51)
- Idegenhonos fajú faállomány szerkezetátalakítása. (E54)
- Az erdőfelújításban, pótlásban, állománykiegészítésben kizárólag tájhonos faj alkalmazása. (E57)
- Az erdősítések során a természetes erdőtársulásnak megfelelő elegyfajok biztosítása. (E58)
- Az idegenhonos és tájidegen fajú erdők véghasználatánál során a táj- és termőhelyhonos fajok egyedeinek meghagyása (az alsó- és lehetőség szerint a cserjeszintben is). (E64)
- A környező gyepterületek védelme érdekében az erdészeti tájidegen fajok alkotta állományok terjeszkedésének megakadályozása. (E69)
- A területen lévő cserjék irtása és eltávolítása kötelező. (GY25) (Magyarázat: azokra a területekre vonatkozik, ahol a művelési ág gyepe).
- Nem speciális növényvédő szer kijuttatása esetén inváziós fásszárúak vegyszeres irtása, a területileg illetékes hatóság engedélye alapján lehetséges. (GY27) (Magyarázat: azokra a területekre vonatkozik, ahol a művelési ág gyepe).

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Az idegenhonos állományok uralta erdők, cserjések mihamarabbi letermelése, eltávolítása, helyükön természetszerű élőhelyek ki- vagy visszaalakítása sürgető feladat. A gyalogakácosodott gyepek esetében a gyepé váló visszaalakítás és hosszútávú az extenzív legeltetés mind ökonómiai, mind pedig ökológiai szempontból a legkedvezőbb kezelés, hasznosítás. Hosszú távú cél a termőhelyi adottságok figyelembevételével tájhonos erdőfoltok felnevelése. Idegenhonos állományok hosszú távú fenntartása, már propagulum termelésük okán sem javasolt, további nemesített és klónozott állományok ültetése pedig kerülendő. Táj- és élőhely-mintázati szempontból vizsgálandó az idegenhonos fajok alkotta erdőterületek jelenlegi elhelyezkedésének megfelelősége, s amennyiben szükséges javasolt a gyepe-erdő mozaikok arányainak javítása.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok

Amennyiben az idegenhonos cserjefajok uralta állomány gyepe művelési ágban van, de a gyepé váló visszaalakítás és a gyepként való fenntartás feltételei nem adottak, erdőtelepítést javaslunk, és javasoljuk az állomány felvételét az Országos Erdészeti Adattárba. Célállománynak hazai fajokból

álló elegyes nyáras, elegyes fűzes megfelelő, a hátsabb részeken pedig elegyes kocsányos tölgyes, kőrises tölgyes.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A kezelési egységbe tartozó idegenhonos fajok uralta fásszárú állományok mihamarabbi letermelése, eltávolítása, a propagulumforrások csökkentése, helyükön természetyszerű élőhelyek ki- vagy visszaalakítása az egyik legfontosabb természetvédelmi feladat a területen. Helyükön természetyszerű erdők felnevelésével vagy gyepterületek kialakításával a természetes élőhely- és fajdiverzitás jelentősen növelhető. Amennyiben erdőt alakítanak ki a helyükön, vagy felújítják őket, úgy a jelölő enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*) élőhely állapota javul és kiterjedése növekszik, továbbá hosszú távon a közösségi jelentőségű nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*) és skarlábogár (*Cucujus cinnaberinus*) fajok állományai növekedhetnek. A gyeppé alakított területeken pedig a jelölő *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440) élőhely kiterjedése növelhető.

KE-6 kezelési egység

(1) Meghatározása: Szántók, ugarok, fiatal parlagok. Szórványosan fordulnak elő, többségük Körösladány külterületén. Összes kiterjedésük 140 ha.

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: egyéves, intenzív szántóföldi kultúrák (T1), évelő, intenzív szántóföldi kultúrák (T2), kiskertek (T9), fiatal parlag és ugar (T10)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások A kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek érvényben kötelezően betartandó gazdálkodási előírások.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Pillangósok esetén természetkímélő kaszálás, vadriasztó lánc használata kötelező. (SZ04)
- Fokozottan védett, földön fészkelő madárfaj fészkének, fiókáinak megtalálása esetén a betakarítást, illetve kaszálást azonnal abba kell hagyni, és haladéktalanul értesíteni kell a működési terület szerinti nemzeti park igazgatóságot. A gazdálkodó értesítésétől számított 3 munkanapon belül az igazgatóság köteles a gazdálkodót a kaszálásra, illetve betakarításra vonatkozó feltételekről tájékoztatni. Amennyiben a megadott határidőn belül nem érkezik válasz, akkor a megkezdett munkavégzés a többi előírás figyelembevételével folytatható. (SZ07)
- A parcella szélein legalább 20 m széles növényvédő szer mentes táblaszegélyt kell hagyni, ahol szükség esetén mechanikai gyomirtást kell végezni. (SZ16)

- Kizárólag környezetkímélő besorolású növényvédő szerek alkalmazása engedélyezett. (SZ19)
- Kártevők elleni védekezés kizárólag szelektív szerekkel lehetséges. (SZ20)
- Légi kivitelezésű növényvédelem és tápanyag-utánpótlás tilos. (SZ21)
- Totális gyomirtó szerek használata nem engedélyezhető a területen. (SZ24)
- Mozaikos kisparcellás gazdálkodás folytatása, ahol egy tábla mérete legfeljebb 5 hektár. (SZ29)
- Tápanyag utánpótlást csak szerves trágyával lehet végezni. (SZ37)
- Fás szárú és lág szárú energetikai ültetvény telepítése tilos. (SZ43)
- Az időszakos- és állandó vízállások körül 3 méteres szegélyben talajművelés nem végezhető. (SZ49)
- Szántó vizes élőhelyé alakítása spontán gyepesedéssel. (SZ51)
- Szántó füves élőhelyé alakítása, lucerna kultúrát követő spontán gyepesedéssel. (SZ55)
- Mezőgazdasági földterület első erdősítése. (SZ56)
- Agrár-erdészeti rendszerek kialakítása. (SZ57)
- Természetbarát gyepesítés, termőhelytől függően üde rét vagy száraz gyep kialakulásának elősegítése. Tájidegen magkeverék használata tilos, csak a termőhelyre jellemző őshonos fajok vethetők. (SZ67)

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Környezetkímélő, lehetőleg tájfajták vetésével végzett növénytermesztés a rövid és középtávú cél. Hosszútávon viszont a meglévő szántók rekonstrukciós program keretében történő visszagyepesítése (felhagyás, spontán gyepesedés és gyepesítés) és erdősítése támogatandó célkitűzés. A tervezés során az természeti adottságok figyelembe vételével több élőhelyes (pl. gyep, erdőfolt vagy facsoport) változatos mozaikok kialakítása javasolt. A rekonstrukciókat az Agrár Környezet-gazdálkodási támogatási rendszer segítheti.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok

A fentebb vázolt élőhely-rekonstrukciós program keretében, gyepes élőhelyekkel mozaikoló, az adott szántó talaj és vízháztartás viszonyainak megfelelő fajösszetételű állományok telepítése javasolt. Célállománynak hazai fajokból álló elegyes nyáras, elegyes füzes megfelelő, a hátsabb részekben pedig elegyes kocsányos tölgyes, kőrises tölgyes.

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatokat nem teszünk.

(7) Kezelési javaslatok indoklása

A szántók gyep-erdő mozaikokká történő átalakításával hosszútávon jelentősen lehetne növelni a természetközeli élőhelyek arányát. Növelhető lenne a jelölő *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440) és az enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőrís (*Fraxinus excelsior*) alkotta

ligeterdők (Alno-Padion, Alnion incanae, Salicion albae) (91E0*) élőhelyek kiterjedése. A szántóföldi technológiákra (tápanyag utánpótlás, kemikáliák) vonatkozó előírások a szomszédos természetes élőhelyek ökológiai állapotának megőrzését szolgálják abban az időszakban, amikor még a gyepesítés-erdősítés nem történik meg.

KE-7 kezelési egység

(1) Meghatározása: Településrészek, utak, épületek, műtárgyak, vízügyi létesítmények

(2) Érintettség vizsgálata

- élőhelyek: fragmentális mocsári- és/vagy hínárnövényzet mozaikok álló és folyóvizek partjánál (BA), jellegtelen üde gyepek (OB), falvak, falu jellegű külvárosok (U3), telephelyek, roncsterületek és hulladéklerakók (U4), homok-, agyag-, tőzeg- és kavicsbányák, digó- és kubikgödrök, mesterséges löszfalak (U7), tanyák, családi gazdaságok (U10), út- és vasúthálózat (U11), őshonos fafajú puhafás jellegtelen vagy pionír erdők (RB), taposott gyomnövényzet és ruderalis iszapnövényzet (OG)
- Natura 2000 élőhelyek: -

(3) Gazdálkodáshoz köthető, támogatási rendszerbe illeszthető kezelési előírás-javaslatok

a) Kötelező előírások és korlátozások

A kezelési egység élőhelytípusaira nincsenek érvényben kötelezően betartandó gazdálkodási előírások.

b) Önkéntesen vállalható előírások

- Inváziós fás szárúak mechanikus irtása kötelező. (GY26)
- Az inváziós gyomok virágzásban történő kaszálása kötelező. (GY107)
- A lekaszált inváziós növényeket a területről el kell távolítani a kaszálást követő 30 napon belül. (GY109)

(4) Élőhely-rekonstrukciós és élőhely-fejlesztési javaslatok

Érdemes megvizsgálni egyes földutak fenntartásának szükségességét, illetve élőhelyi átalakításának lehetőségét. A jelenleg is működő és a már felhagyott homok kitermelések partmenti rakodó tereinek rehabilitációja, kezelése megoldandó feladat.

(5) Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatok

Erdőtelepítésre vonatkozó javaslatokat nem teszünk..

(6) Gazdálkodáshoz nem köthető javaslatok

Az ingatlan nyilvántartásba vett földutak esetében fontos azok folyamatos karbantartása, hogy az útelhagyásos gyepek káros megakadályozhatók legyenek.

(7) Kezelési javaslatok indoklása.A kezelési egységbe tartozó településrészek és épületek potenciális és aktuális hatásait a hatályos környezetvédelmi és birtokügyi szabályozás alapján jelentősen lehet csökkenteni. A kezelési egység területén végzett fenntartási munkák, az inváziós fajok irtása, stb. az érintkező közösségi jelentőségű élőhelyek (iszapos partú folyók részben *Chenopodium rubri*, és részben *Bidention* növényzettel (3270), *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei (6440) (jelölő élőhely), enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*) (91E0*) (kiemelt jelentőségű jelölő élőhely)) szempontjából fontosak, mivel így az érintkező területek nem fognak elgyomosodni.

3.2.2. Élőhelyrekonstrukció és élőhelyfejlesztés

A kezelési egységek közül a KE-1, KE-2, KE-4, KE-5, KE-6, KE-7 egységek esetében fogalmaztunk meg élőhelyrekonstrukciós javaslatokat.

3.2.3. Fajvédelmi intézkedések

Az egyes fajokkal kapcsolatosan a fajvédelmi intézkedések élőhelykezelési jellegűek, így beépültek a kezelési egységekre megfogalmazott javaslatok közé:

KE-1: a javaslatok a tompa folyamkagyló (*Unio crassus*), balin (*Aspius aspius*), vágó csík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*), törpecsík (*Sabanejewia aurata*), széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*), magyar bucó (*Zingel zingel*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), német bucó (*Zingel streber*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*) állományainak fennmaradását segítik

KE-2: a javaslatok a réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*), vidra (*Lutra lutra*) állományainak fennmaradását segítik.

KE-4: a javaslatok a nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*) és skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) állományainak fennmaradását segítik.

KE-5: a javaslatok a nagy höscincér (*Cerambyx cerdo*), nagy szarvasbogár (*Lucanus cervus*) és skarlátbogár (*Cucujus cinnaberinus*) állományait növelhetik hosszú távon.

A jelölő fajok védelme érdekében a Natura 2000 területen további, specifikus fajvédelmi intézkedés foganatosítása nem indokolt.

3.2.4. Kutatás, monitorozás

A tervezés alapját jelentő élőhelytérképezés 2013 folyamán készült el. A jövőbeni kutatások célja a területen előforduló, illetve potenciálisan megjelenő közösségi jelentőségű élőhelyek és fajok állományváltozásának követése.

A közösségi jelentőségű élőhelyek kiterjedésének monitorozására javasoljuk az NBmR protokoll szerinti élőhelytérképezés elvégzését 10 évente. Javasolt a jelölő élőhelyek (91E0* - Enyves éger (*Alnus glutinosa*) és magas kőris (*Fraxinus excelsior*) alkotta ligeterdők (Alno-Padion, *Alnion incanae*, *Salicion albae*), 3150 - Természetes eutróf tavak Magnopotamion vagy Hydrocharition növényzettel, 6440 - *Cnidion dubii* folyóvölgyeinek mocsárrétjei) állományainak állapotát is 1-1

mintavételi helyen monitorozni, erre alkalmas módszer a közösségi jelentőségű gyepekre kidolgozott vonatkozó módszertan.

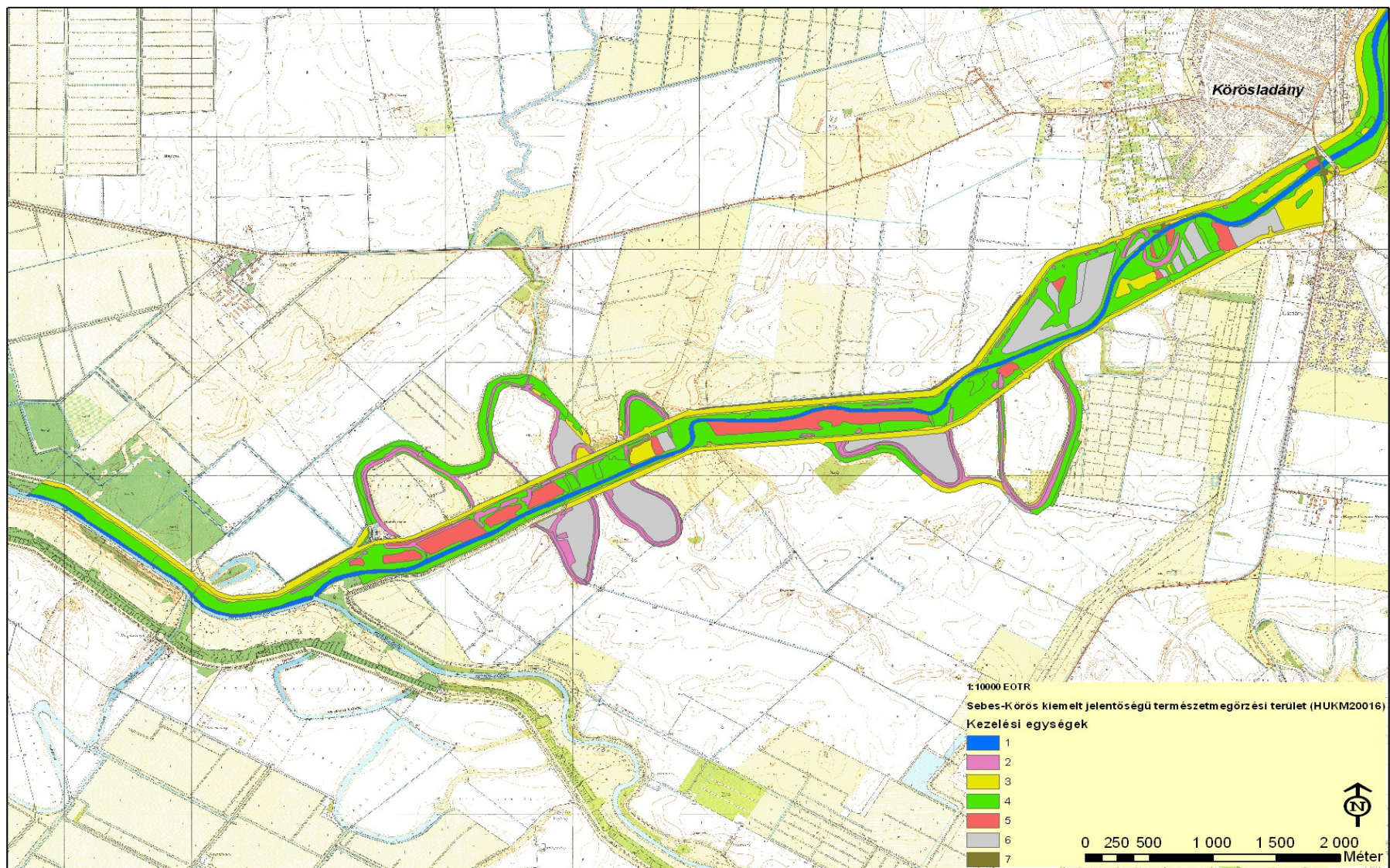
A tompa folyamkagyló (*Unio crassus*) állományainak monitorozását 10 évente mennyiségi típusú mintavételekkel szükséges monitorozni.

A területen előforduló közösségi jelentőségű kétéltű és hüllő fajok (vöröshasú unka (*Bombina bombina*), mocsári teknős (*Emys orbicularis*)) monitorozását az NBmR protokoll alapján javasolt végezni, 10 évente.

A jelölő halfajok (balin (*Aspius aspius*), vágó csík (*Cobitis taenia*), halványfoltú küllő (*Gobio albipinnatus*), selymes durbincs (*Gymnocephalus schraetzer*), törpecsík (*Sabanejewia aurata*), széles durbincs (*Gymnocephalus baloni*), magyar bucó (*Zingel zingel*), réti csík (*Misgurnus fossilis*), szivárványos ökle (*Rhodeus sericeus amarus*), német bucó (*Zingel streber*)) monitorozását 10 évente el kell végezni elektromos halászattal. A felmérés során mennyiségi mintavételt szükséges elvégezni.

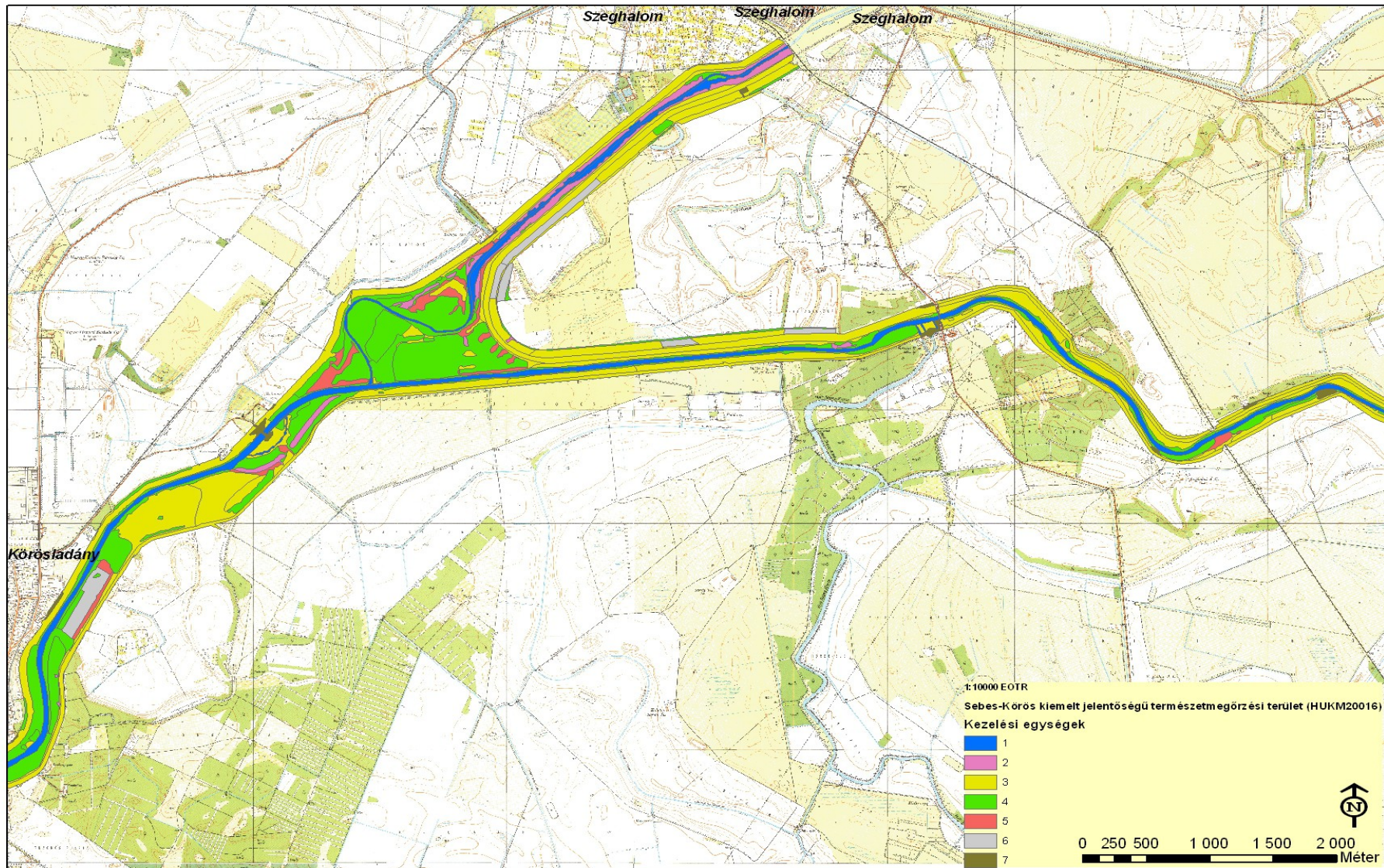
A vidra (*Lutra lutra*) monitorozása egyszerű eszközökkel nem végezhető el a partmenti dús vegetáció miatt. A faj hazánkban kedvező természetvédelmi helyzete miatt jelentős ráfordítást igénylő kutatási és monitorozási módszerek alkalmazására jelenleg nincs szükség a területen. Az élőhely megfelelő minőségű fennmaradása és a terület zavarás mentessége biztosítja a faj számára szükséges feltételeket.

3.2.5. Mellékletek

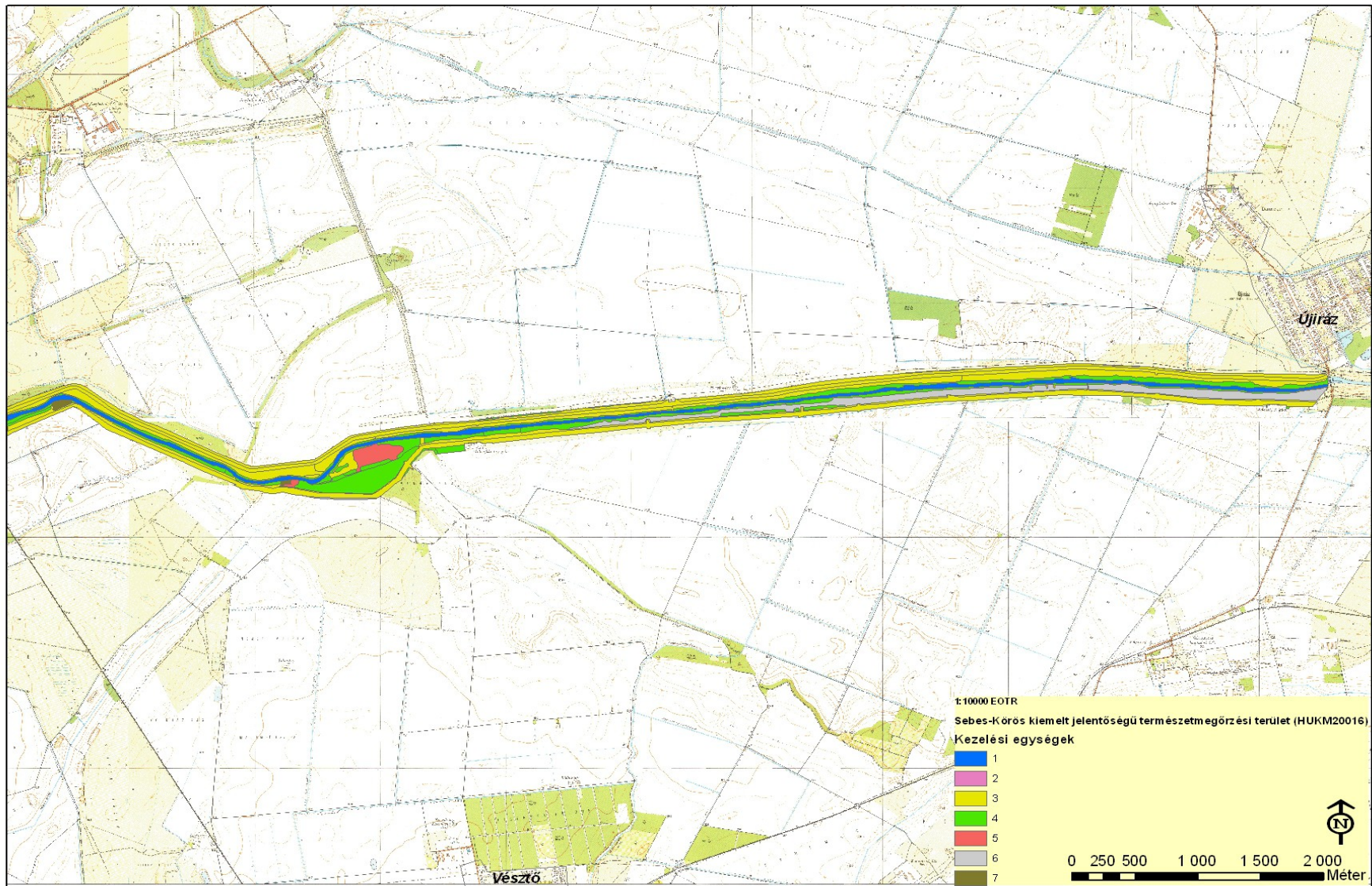
A tervezési terület kezelési egységei 1. 2015. 01.12.

A tervezési terület kezelési egységei 2. 2015. 01.12.

A tervezési terület kezelési egységei 3. 2015. 01.12.

3.3. A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a jogi háttér és a tulajdonviszonyok függvényében

A kezelési javaslatok megvalósításának lehetséges eszközei a terület tényleges hasznosítási módjaira, jellemzően a különböző művelési ágakra kerülnek meghatározásra. Ezek az összes, adott területhasználati móddal (művelési ággal) érintett kezelési egységre vonatkoznak (KE1-7).

A kezelési javaslatok megvalósítása során az alábbi fontosabb körülményeket kell figyelembe venni:

- A tervezési terület nem fed át védett természeti területtel, így természetvédelmi kezelési terv nem vonatkozik rá.
- A terület a Vízgyűjtő-gazdálkodási Terv Tisza részvízgyűjtőjéhez, annak az Alsó-Tisza bal part (2-14 Sebes-Körös) alegységéhez tartozik.
- A terület az Országos Ökológiai Hálózat ökológiai folyosó övezetével (NÖH) 100%-os átfedésben van.
- A területek közel háromnegyede vízgazdálkodási terület, állami tulajdonban található (annak különböző alrendszerain keresztül), meghatározó még a magántulajdoni arány is.
- Művelési ágak közül a gyep (legelő, rét) a legnagyobb arányú, közel egyharmadát adja a területnek, másrészt a művelésből kivett területek nagy aránya jellemző.
- A szántókon jellemző a gabona- és kapásnövény alapú növénytermesztés.
- A gyepek területe (spontán és telepített gypesítések révén) egyes szántóföldi részeken növekszik; hasznosításuk nagyrészt megoldott főként kaszálással, kisebb részt legeltetéssel, néhol azonban kezelésük hiányával becserjésedésük megindult. Néhol a gyepeként nyilvántartott művelési ágú területeken szántóföldi művelést folytatnak.
- Az erdő művelésű területeken a jellemző hasznosító-kezelő az állam, állami erdőgazdálkodó.
- Figyelembe kell venni az élővíz medrét, annak parti sávját és kapcsolódó partmenti részeit (jellemzően kivett művelési ágban nyilvántartva).

3.3.1. Agrártámogatások

3.3.1.1. Jelenlegi működő agrártámogatási rendszer

A Sebes-Körös közelében lévő ártéri területek a MEPAR szerint „árvíz-veszélyeztetett területekhez”, a Sebes-Körös folyó medre pedig a „vízvédelmi sávhoz” tartoznak. Sok terület tartozik az „Eutróf Nitrátérzékeny Terület” kategóriába.

A szántóföldeken gazdálkodók általánosan igénylik az egységes területalapú támogatást (SAPS); a gyepeken gazdálkodók többsége igényli a Natura 2000 gyepterületek kompenzációs kifizetését; a szántókon és gyepeken gazdálkodók egy része a horizontális szántó és gyep agrár-környezetgazdálkodási célprogramokban is részt vett 2009-2014 között (terepbejárások, interjúk, gazdafórum alapján, de pontos adatok nem állnak rendelkezésre).

A területen folyó gazdálkodást érintő, kifejezetten területalapú agrártámogatások közül az agrár-környezetgazdálkodási kifizetések a legfontosabbak, amelyeknek jelentős természetvédelmi, illetve természetkímélő gazdálkodást befolyásoló vonzatai vannak. A horizontális agrár-környezetgazdálkodási célprogramok (integrált szántóföldi növénytermesztési, extenzív

gyepgazdálkodási) előírásai jórészt lefedik a szántókra és gyepekre megfogalmazott alapszintű kezelési javaslatokat, így az ezekben való részvétel nagyban segíti a természetvédelmi célok megvalósulását, a területrészek megfelelő kezelését. Ennek kedvező hatása vízvédelmi szempontból elsősorban a Sebes-Körös folyó medréhez közel eső, szomszédos szántóknál és gyepknél jelentkezik.

A tervezési terület meghatározó részének kezelése szempontjából legjelentősebb hatású agrár-környezetgazdálkodási célprogramok 2014.08.31-el véget érnek.

A területen erdői tekintetében az erdőgazdálkodók által igénybe vett erdészeti támogatási programokról (erdő-környezetvédelem, szerkezet átalakítás, erdő- és agrár-erdészeti rendszer létrehozása) nincsenek elérhető adatok.

3.3.1.2. Javasolt agrártámogatási rendszer

A 2014.08.31-el lezáruló 2009-2014 agrár-környezetgazdálkodási támogatások folytatását jelentő, következő agrár-környezetgazdálkodási programot minél előbb javasolt elindítani.

Javasolt a teljes tervezési terület beemelése a Magas Természeti Értékű Területek új rendszerébe. Ez által a zonális agrár-környezetgazdálkodási célprogramok magasabb kifizetési összegű és nagyobb természetvédelmi hozadéku, kifejezetten természetkímélő agrár-környezetgazdálkodási intézkedések is elérhetővé válnának a terület gazdálkodói számára (minden művelési ágat érintően).

Ki kell emelni a vízfolyásokat, azok árterületét érintő jövőbeli agrártámogatási-kifizetési programok bevezetésének fontosságát, amihez alapot ad a jelenlegi MEPAR lehatárolás is.

A kezelési egységek (KE1-7) szempontjából fontos a következő javaslatok megjelenítése jövőbeli agrártámogatási programok intézkedéseinél és előírásainál (az érintett művelési ágakra vonatkozóan):

- felszíni- és talajvizek fokozott védelme tápanyagterheléssel és vegyianyag-szennyezéssel szemben, valamint a szaporodási időszakban végzett beavatkozásoktól; itt kiemelhető a felszíni vizek partmenti pufferzónáinak megjelenítése, kapcsolódó előírásainak különálló kezelése;
- javasolt a szántóterületek kezelt parlag, még inkább gyeppel, illetve vizes élőhely felé történő spontán vagy irányított átalakításának kiemelt támogatása;
- általánosságban az inváziós növényfajok visszaszorításának támogatása alapvető fontosságú;
- fentiek esetében alapfeltétel az érintett művelésből kivett területrészek beemelése a támogatható területek közé;
- gyepes esetekben a legeltetési sűrűség és a kaszálási időpont meghatározására, illetve a legelésből-kaszálásból kizárt területek lehatárolása az évekre előre megadott konkrét időpontok helyett alkalmasabb a nemzeti park igazgatóság által a gazdálkodóval közösen kidolgozott és évente felülvizsgált „legeltetési/kaszálási terv” alkalmazása; rugalmasabb alkalmazkodást tesz lehetővé az eltérő évszabványokhoz és a változó gazdálkodási adottságokhoz (állatállomány, géppark).

Fontosabb kiindulási aktuális jogszabályok:

- agrár-környezetgazdálkodási támogatások (időszak: 2009-2014, 61/2009. (V. 14.) FVM rendelet és kapcsolódó rendeletei),

- nem termelő beruházások támogatása (időszak: 2009-2014, 33/2008. (III.27.) FVM rendelet),
- Natura 2000 gyepterületek kompenzációs kifizetése (269/2007 /X. 18./ Kormányrendelet, 128/2007. (X. 31.) FVM rendelet),
- 46/2009. (IV. 16.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési alaphól az agrár-erdészeti rendszerek mezőgazdasági földterületeken történő első létrehozásához nyújtandó támogatás igénybevételeinek részletes szabályairól,
- 124/2009. (IX. 24.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alaphól az erdő-környezetvédelmi intézkedésekhez nyújtandó támogatások részletes feltételeiről,
- 139/2009. (X. 22.) FVM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alaphól az erdőszerkezet átalakításához nyújtandó támogatások részletes feltételeiről,
- 41/2012. (IV. 27.) VM rendelet az Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési alaphól a Natura 2000 erdőterületeken történő gazdálkodáshoz nyújtandó kompenzációs támogatás részletes szabályairól.

A KE1-7 kezelési egységek által érintett egyes művelési ágakra, hasznosítási módokra javasolt agrártámogatási-kifizetési előírások lényegében átfedésben vannak az új, várhatóan 2016. elejétől bevezetendő „Vidékfejlesztési Program 2014-2020” vonatkozó, jellemzően területalapú intézkedéseivel és műveleteivel. Ezért előremutatónak tarjuk azok rövid ismertetését a következőkben:

Nem termelő beruházások támogatása mezőgazdasági területeken:

- Madárvédelmi célú eszközbeszerzések (madárbarát kaszáláshoz vadriasztó lánc beszerzése, madárvédelmi berendezések beszerzése /jellemzőn fészekodúk/)
- Élőhelyfejlesztési célú nem termelő beruházások (inváziós növényfajok visszaszorítása gyepterületeken, tartós zöldugar létesítése szántóterületeken, gyeptelepítés, sövény telepítése mezőgazdasági táblák szegélyein)
- Vízgazdálkodási beruházások (területi vízvisszatartást szolgáló vízi létesítmények kialakítása, partmenti pufferzóna kialakítása)

Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása

- Agrár-erdészeti rendszerek létrehozása – horizontális (gyepegzálkodásos extenzív állattartás fás területen, mezővédő fásítás kialakítása)

Erdei ökoszisztémák ellenálló képességének és környezeti értékének növelését célzó beruházások

- Az erdei ökoszisztémák környezeti értékének növelését célzó beruházások – horizontális és innovációs (ökológiai célú erdőszerkezet átalakítás őshonos fajokkal, mikroélőhelyek kialakítása és fenntartása)

Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések

- Agrár-környezetgazdálkodási kifizetések (szántó, gyepp, ültetvény, vizes élőhely, nádas; külön vízvédelmi célú szántóterületek /nitrát, erózió, belvíz, aszály, partmenti sáv/, természetkímélő gazdálkodási módszerek kiemelt földrajzi zónákban: Magas Természeti Értékű Területek, Natura 2000 területek és Víz Keretirányelv területek, választható előírásokból gazdálkodónként irányítottan/segítséggel összeállított vállalási csomagok, előírások eltérő környezeti hatása alapján súlyozva azok kifizetési értékét, belépő-alap-választható szintezettséggel, alkalmazkodó pontozási rendszerrel)

Ökológiai gazdálkodás támogatása

- *Ökológiai gazdálkodás (környezetkímélő gazdálkodás)*

Kompenzációs kifizetések Natura 2000 gyepterületeken (jelenlegi rendszeren alapuló)

Kompenzációs kifizetések Natura 2000 erdőterületeken (jelenlegi rendszeren alapuló)

Kompenzációs kifizetések vízgyűjtő-gazdálkodási tervekbe felvett mezőgazdasági területeken

- *Víz Keretirányelvhez kapcsolódó kompenzációs kifizetések (erózió- és belvíz érzékeny területek, partmenti puffersáv)*

Kompenzációs kifizetések természeti hátránnyal érintett területeken (jelenlegi KAT folytatása új lehatárolással: gyepek megőrzése és takarmánytermő kultúrák támogatása)

Erdő-környezetvédelmi kifizetések (jelenlegi rendszeren alapuló: ápolás, felújítás, véghasználat)

Környezetvédelmi projektekre és alkalmazásban lévő környezetvédelmi gyakorlatokra irányuló közös megközelítések, ideértve a hatékony vízgazdálkodást, a megújuló energia alkalmazását és a mezőgazdasági tájkép megőrzését

- *Együttműködésben megvalósuló fenntarthatóságot célzó tájgazdálkodás, terület- és tájhasználat váltás ösztönzése és megvalósítása (térségi szintű, komplex tájhasználati mintaprojektek)*

Jövőbeli agrártámogatási rendszert érintő, kapcsolódó javaslatok:

Fafajcserés szerkezetátalakítás támogatása:

A magángazdálkodók számára a Natura 2000 előírások betartása sok esetben vállalhatatlan teher, amit jelenleg nem kompenzál megfelelő mértékben semmilyen támogatás (pl. letermelt akác állomány után őshonos fafajokból álló erdő létrehozása alföldi körülmények között). Emiatt javasoljuk a normatív területalapú támogatás mértékének átgondolását, újraszámítását.

Legeltető állattartás

A síkvidéki gyepek, füves élőhelyek kezelésénél természetvédelmi szempontból legtöbb esetben előnyösebb a kíméletes (extenzív, szabályozott) legeltetésre alapuló hasznosítás, szemben a csak kaszálással (főként a szárazúzással) történő hasznosítással. Ezért, illetve a jóval nagyobb beruházási- és munkaerő igénye miatt is célszerű az agrártámogatások és főleg kifizetések (pl. agrár-környezetgazdálkodás, Natura 2000 gyepek) esetében arányaiban magasabb összeggel kiemelten támogatni a legeltetési állattartást a csak kaszálással szemben.

Szaktanácsadás:

Kiemelten fontos lenne a természetkímélő gazdálkodási módszerek ismereteinek szaktanácsadókon keresztüli eljuttatása a gazdálkodókhoz, egyrészt a helyi természetvédelmi szakemberek bevonásával, másrészt a jelenlegi tanácsadói állomány felkészítésével. A mostani agrár-szaktanácsadási rendszert mindenképp bővíteni kellene specializált, célzottan a Natura 2000 és Magas Természeti Értékű Területeken tevékenykedő szaktanácsadók egyedi hálózatával, amely természetesen integrálódna a rendszerbe, annak a koordinálásával működhetne.

Ezen szaktanácsadók kiválasztásában, felkészítésében és rendszeres magas szintű képzésében illetve szakmai háttéranyagokkal történő ellátásában részt kellene vennie az összes nemzeti park igazgatóságnak, a természetvédelmi tudásbázisoknak és kutatóhelyeknek (pl. MTA Ökológiai Kutatóközpont, egyetemi tanszékek), és a gyakorlati gazdálkodást is folytató természetvédelmi civil szervezeteknek. Ezen feladatokra pl. támogatott innovációs projekteket is lehetne fejleszteni a

2014-2020 Vidékfejlesztési Programon belül, vagy a KEHOP-on belül mint konstrukciót megjeleníteni és pályázati forrást nyújtani rá.

A szaktanácsadáshoz kapcsolódva fontos szerepe lehet a bemutató üzemeknek, amennyiben sikerül elegendő számú, példamutató természetkímélő gazdálkodást folytató nyitott gazdaságot bevonni a hálózatba, szerencsés esetben földrajzilag is lefedve a fontosabb élőhelytípusokat, tájegységeket. A nemzeti park igazgatóságok gazdálkodást folytató egységei az eddigiekhez hasonlóan ebben is úttörő szerepet vállalhatnak.

Ezen Natura 2000 fenntartási tervek előzőeket is segíthetik, pl. a területi szaktanácsadók felkészítését és terepi tanácsadói munkájukat, az agrártámogatási/vidékfejlesztési programokban résztvevő gazdálkodók felkészítését és ellenőrzéseit.

3.3.2. Pályázatok

Jelenlegi pályázatok

A tervezési területen jelenleg nincs olyan futó pályázat, amely meghatározóan érintené a kezelési egységek jelölő élőhelyeit vagy fajait, azok jelenlegi és tervezett kezeléseit.

Tervezett pályázatok

A tervezési területre vonatkozóan, annak célzott kezelésre jelenleg nem terveznek külön pályázatot.

3.3.3. Egyéb

A tervezési területhez kapcsolódóan nincs egyéb javasolt eszköz a kezelési javaslatok megvalósításához.

3.4. A terv egyeztetési folyamatának dokumentációja

3.4.1. Felhasznált kommunikációs eszközök

3.4.1.1. Érintettek elektronikus levélben történő megkeresése és tájékoztatása

A kommunikációs tervben meghatározott legfontosabb érintettekről a tervezési terület figyelembe vételével, célzott legyűjtéssel címlista került összeállításra. A megkeresett érintettek csoportjainak felsorolását a 3.4.2. *Kommunikáció címzettjei* című fejezet tartalmazza.

A címlista alapján a legfontosabb érintettek első körben elektronikus levélben kaptak tájékoztatást a tervezés elindulásáról és céljáról, a tervezés résztvevőiről, a tervről történő tájékozódási és a bekapcsolódási, véleményezési lehetőségekről. Az elektronikus levél tartalmazta a fő tájékozódási és véleményezési lehetőségként megadott honlap címét és egy közvetlen véleményezési email-címet, valamint mellékletként a tervezésről szóló tájékoztató dokumentumot is.

Második körben a legfontosabb érintettek elektronikus levélben figyelemfelhívást és tájékoztatást kaptak a terület fenntartási tervével kapcsolatban megtartandó gazdafórumról, annak pontos helyszínéről és időpontjáról, felkérve a címzetteket a részvételre, hogy véleményüket szóbeli formában is elmondhassák. A levél megerősítésként újból tartalmazta az egyéb, írásbeli véleményezési lehetőségek felsorolását is.

3.4.1.2. Honlap és email-cím

A tervezés információi (tervezésről és tervezőkről tájékoztatás, terv megismerési és letöltési lehetősége) minden érdeklődő számára szabadon hozzáférhető módon, kifejezetten a fenntartási tervekkel kapcsolatos kommunikáció céljára kialakított www.respect.hu/natura weboldalon jelentek

meg. Ezen a honlapon lehetőség van közvetlen hozzászólási felületen is írásbeli véleményeket, javaslatokat eljuttatni a tervezésben résztvevők felé.

A honlap hozzászólási felületét kiegészítően egy külön, kifejezetten a fenntartási terv véleményezésére létrehozott email-cím is rendelkezésre állt az érintettek számára, hogy írásbeli hozzászólásukkal, javaslatukkal részt vehessenek a tervezés folyamatában (natura@respect.hu).

3.4.1.3. Sajtóközlemény és hirdetés

A tervezés megkezdéséről sajtóközlemény került kiadásra, főként a megyében érintett nyomtatott és elektronikus sajtóorgánumok részére. A sajtóközlemény röviden tartalmazott információkat a tervezés elindulásáról és céljáról, a tervezés résztvevőiről, a tervről történő tájékoztató és a bekapcsolódási, véleményezési lehetőségekről. A közlemény kiadását elsősorban internetes felületeken történő megjelenések követték.

A tervezés lényegi szakaszában, a sajtóközlemény tartalmával fizetett hirdetés jelent meg a leginkább érintett Békés megyében egy nagy példányszámú ingyenes kétheti lapban, amely számos érintetthez eljut (Csabai Mérleg, 2014. június 19., 28.000 példány), valamint a tartalma a lap internetes oldalán is megjelent (www.csabaimerleg.hu, 2014. június 5.)

3.4.1.4. Jegyzőkönyvezett terepbejárás

A tervezés lényegi szakaszában meg kívántuk ismerni a területen a legjelentősebb földhasználók ismereteit a témakörrel, szükségleteit és elvárásait. E célból terepbejárással egybekötött helyszíni interjúkat végeztünk a legfontosabb területhasználókkal. A helyszíni interjúkhoz készült egy részletes kérdéssor (bővebben a 3.4.4. *Kommunikációs melléklet* című fejezetben), ami alapján minden fontos kérdés felmerült és a kapott válaszok írásban dokumentálásra kerültek. A terepbejárásokat, helyszíni interjúkat a kommunikációs tevékenységben részt vevő Körösök Völgye Natúrpark Egyesület helyi ismeretekkel rendelkező munkatársai bonyolították le 2014. július és augusztus hónapban (időpontok és résztvevők: 2014.07.24. 2 fő; 2014.08.18. 4 fő; 2014.08.19. 2 fő). Az elhangzottakról a helyszínen interjúk jegyzőkönyv készült.

A helyszíni személyes interjúk alanyait az érintettek elemzését követően választottuk ki: a jelentősebb földtulajdonosokat, a természetvédelmi örök által javasolt vezető gazdálkodókat, a nagyobb hatással lévő területhasználókat, a szabályozó és hasznosító szervezetek kerestük meg. A kapott információk jól felhasználhatónak bizonyultak a szakmai tervezés során, főként a kezelési javaslatok megfogalmazásánál.

3.4.1.5. Gazdafórum

A tervezési területet érintően a fenntartási tervvel kapcsolatban gazdafórum került megrendezésre 2014. augusztus elején. A gazdafórum az érintettek széles körében került meghirdetésre, amelyet a gazdálkodók esetében a területileg illetékes falugazdászokon és önkormányzatokon keresztüli tájékoztatás is megerősített.

A megrendezett gazdafórum helyszíne: Körösök Völgye Látogatóközpont (5600 Békéscsaba, Széchenyi liget), és időpontja: 2014. augusztus 18., 10.00 óra. A gazdafórumon 17 fő vett részt (kitöltött jelenléti ív, fényképek). A fórumon elhangzott véleményeket, kérdéseket és válaszokat emlékeztető rögzíti.

A fórum megfelelő lehetőség a terv szélesebb körű megismerésének és a kapcsolódó véleménynyilvánítás biztosítására. Az érintett gazdálkodók, érdeklődők, döntéshozó és felügyeleti szervek számára lehetőség nyílt a fenntartási terv részleteinek megismerésére, a tervezett

intézkedések okainak és összefüggéseinek megértésére, illetve a szóbeli vélemények és javaslatok közvetlen tervezők felé történő megfogalmazására. A fórumon a fenntartási tervről a tervező BioAqua Pro Kft. szakértői és megbízottjai, illetve a Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság (KMNPI) munkatársai adtak tájékoztatást, illetve válaszoltak a kérdésekre és fogadták a hozzászólásokat, javaslatokat – amelyek írásos emlékeztetőben kerültek rögzítésre.

3.4.1.6. Önkormányzati közzététel

A fenntartási terv önkormányzati közzététele a tervezési terület közigazgatási határok alapján érintett összes településének önkormányzatánál, az illetékes polgármesteri hivatalokban történt, lehetőség szerint kifüggesztés útján, illetve kiegészítésként helyi újságban vagy települési honlapon történő híradás révén.

3.4.2. A kommunikáció címzettjei

A kommunikáció címzettjeit a támogatási rendelet, illetve a korábbi tervezési kommunikációs projektek tapasztalatai alapján a következőkben határoztuk meg.

A fenntartási tervben előírtak végrehajtásában érintettek:

- érintett földhasználók, gazdálkodók
- érintett ingatlanulajdonosok, vagyongazdálkodók
- területileg illetékes területi államigazgatási szervek
- érintett önkormányzatok
- érintett vízgazdálkodási társulatok
- érintett vadgazdálkodási szervek
- érintett vizeken a halászati jogok jogosultjai

A fenntartási tervezés eredményeit felhasználó szakmai szervezetek:

- területileg illetékes falugazdászok és agrár szaktanácsadók
- területileg illetékes agrárgazdasági kamara, gazdálkodói szakmai szövetségek és más gazdálkodói érdekképviseleti szervek az érintett ágazatokban
- térségi szakterületi, környezetvédelmi és természetvédelmi társadalmi szervezetek
- területileg illetékes területi államigazgatási szervek

Az önkormányzatok, államigazgatási szervek, a területen működő civil és érdekképviseleti szervek elérhetőségei gyűjtés alapján rendelkezésre álltak. A területen érintett földtulajdonosok és vagyongazdálkodók megkeresése érdekében átnéztük a legfrissebb földhivatali adatokat. A földhivatali adatbázis másrészt segítette a legfontosabb, meghatározó véleménnyel rendelkező nagyobb gazdálkodók kiválasztásában is, amelyhez javaslataikkal segítséget nyújtottak a helyi terepi ismeretekkel rendelkező területileg illetékes Körös-Maros Nemzeti Park Igazgatóság természetvédelmi őrjei is.

A tájékoztató elektronikus leveleket a következő, a tervezési területen érintett célcsoportok kapták meg:

- közigazgatási határukkal érintett települési önkormányzatok (polgármesteri hivatalok: polgármester, jegyző): Körösladány, Köröstarcsa, Szeghalom, Vésztő.

- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara megyei főfalugazdája és az érintett településeken illetékes falugazdászok; rajtuk keresztül a települések gazdálkodói, földhasználói
- a tervezési területen illetékességi vagy működési területtel rendelkező területi államigazgatási szervek: Tiszántúli Környezetvédelmi és Természetvédelmi Felügyelőség Kirendeltsége, Nemzeti Környezetügyi Intézet Körös-vidéki Kirendeltség, Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság, Békés Megyei Kormányhivatal, Békés Megyei Kormányhivatal Élelmiszerlánc-biztonsági és Allategészségügyi Igazgatósága, Békés Megyei Kormányhivatal Növény- és Talajvédelmi Igazgatósága, Békés Megyei Kormányhivatal Földművelésügyi Igazgatósága, Békés Megyei Kormányhivatal Erdészeti Igazgatósága, Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal Békés Megyei Kirendeltsége, Magyar Államkincstár Békés Megyei Igazgatóság, Békés Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság
- érintett Vízgazdálkodási Társulatok
- Dél-Alföldi Erdészeti Zrt. (DALERD)
- megyei Horgász Egyesületek Szövetsége
- Országos Magyar Vadászkamara megyei Területi Szervezete
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara megyei szervezete
- érintett LEADER Helyi Akciócsoportok
- Magyar Nemzeti Vidéki Hálózat megyei referense

Jegyzőkönyvezett terepbejárások, interjúk célcsoportjai:

Személyes megkeresésre, jegyzőkönyvezett terepbejárásra a jelentősebb nagyságú területen gazdálkodó, meghatározó területhasználók (akik legtöbb esetben földtulajdonosok is), a területi természetvédelmi örök javaslataival megerősített helyi gazdálkodók esetében került sor.

A listát érintett Vízügyi Igazgatóságokkal és Vízgazdálkodási Társulatokkal, ágazati érdekképviselőkkel (Agrárgazdasági Kamara, Vadászkamara), területeket hasznosító szakmai szervezettel (Horgász Szövetség) és erdészettel (DALERD) egészítettük ki.

3.4.3. Egyeztetés hatósági és területi kezelő szervekkel

Lezajlott egyeztetések:

Fontosabb hozzászólások, kérdések és válaszok összefoglalása:

Gazdafórum: Körösök Völgye Látogatóközpont (5600 Békéscsaba, Széchenyi liget), 2014. augusztus 18., 10.00 óra

Hozzászólók: Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság, DALERD ZRt., Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Hivatal, Körösi Vízgazdálkodási Társulat

Területkezelői, gazdálkodói, hatósági interjúk: Körös-Vidéki Vízügyi Igazgatóság, Körösvidéki Horgász Egyesületek Szövetsége, DALERD ZRt.

Önkormányzati kifüggesztésekre érkezett hozzászólások: -

Honlapon (www.respect.hu/natura) és emailen (natura@respect.hu, bioaquapro@bioaquapro.hu) érkezett hozzászólások:

- 1.
- 2.

Körös-vidéki Vízügyi Igazgatóság véleménye, melyet a gazdálkodói fórumot követően folytatott személyes egyeztetés alapján felvett emlékeztető, ill. az ezt követő hivatalos megkeresésre válaszul küldött: A vízügyi kezelő kifejtette a véleményét a 4 alábbi kérdésben, melyet a véleménykérő hivatalos megkeresés tartalmazott.

1. A vízügyi kezelő fontosnak tartja, hogy amennyiben a jelenlegi vízkormányzási gyakorlat, illetve a meder- és partkezelés gyakorlaton természetvédelmi szempontból módosításra lenne szüksége, a módosítás csak úgy végezhető, ha az Igazgatóság megismeri a természetvédelmi kezelő észrevételeit, javaslatait és közösen egyeztetnek ezek megvalósíthatóságáról és várható hatásairól. Amennyiben az érkező módosítási javaslat nem sért KÖVIZIG érdekeket, ill. nem akadályozza, hogy a KÖVIZIG vízügyi kezelői feladatait ellássa, úgy a módosításra tett javaslatokat a vízügyi kezelő elfogadja, de ezeket a potenciális javaslatokat a vízügy és természetvédelmi kezelőnek egyedileg kell egyeztetni.

Válasz: nem kerültek bele a tervbe kötelező érvényű természetvédelmi célú kezelési javaslatok a víztesteket érintő kezelési egységek esetében. A víztesteket érintő kezelési egységek vonatkozásában így a természetvédelmi és vízügyi kezelő egyeztetése alapján kiválasztható, hogy melyik kezelési javaslat hol és milyen formában valósítható meg.

2. A vízügyi kezelő véleményt formált a „Természetközeli mederanyagminőségi, illetve hidromorfológiai viszonyok fenntartására” vonatkozó természetvédelmi célú kezelési javaslattal kapcsolatban is a Sebes-Körös vonatkozásában. Álláspontja szerint a folyók vonatkozásában árvízvédelmi okok miatt szükséges mesterséges kőszórást alkalmazni, abban az esetben, viszont ha ez árvízvédelmi szempontból nem indokolt, akkor a vízügyi kezelő is partner a természetes szakadó partfalak megőrzésében.

Válasz: a tervező jelezte a tervben, hogy a „Természetközeli mederanyagminőségi, illetve hidromorfológiai viszonyok fenntartására” vonatkozó kezelést a vízügyi kezelő Körös-vidéki Vízügyi Igazgatósággal közösen, a fenntarthatóság és az árvízi kockázatra gyakorolt hatások értékelésével lehet megvalósítani.

3. A vízügyi kezelő a fenntartási tervvel kapcsolatos általános észrevételeket is tett, melynek kapcsán kifejtette a hullámterek árvízi levezetésben betöltött szerepének, valamint az árvízi levezetés mint funkció prioritásának jogszabályi háttérét, a töltések vízoldali 10 méter széles előtereire vonatkozó korlátozások, előírások indokolatlanságát, valamint az inváziós növényfajok irtására vonatkozóan a mechanikai irtás eredménytelenségére, ill. a vegyszeres irtás hatékonyságára vonatkozó nézeteit és tapasztalatait.

Válasz: a megalapozó dokumentáció vízgazdálkodás fejezetébe a jogszabályi környezet egyes részei beépültek; a tervben nem kerültek bele olyan kötelező érvényű természetvédelmi kezelési előírások, melyek a töltések 10 méter széles vízoldali előtereire vonatkoznának és akadályoznák a vízügyi kezelő munkáját.

4. A fentiekén túlmenően a vízügyi kezelő konkrét észrevételt tett a fenntartási terv 3.2.1.3. fejezetében a KE-1 kezelési egységre vonatkozóan. Az észrevétel szerint a tervben megépítésre javasolt körösladányi hallépcső már megépült.

Válasz: a tervből a tervekészítő kivette a körösladányi hallépcső megépítésére vonatkozó javaslatot.

Fontosabb kérdések, hozzászólások:

KÖVIZIG kérdései:

1. A Hármás-Körössel miért nem foglalkozik az anyag?

Válasz: Most csak bizonyos Natura 2000-es területek Fenntartási terveinek elkészítésére kaptak megbízást. 2014-2020. között várhatóan minden Natura 2000-es területre elkészül a Fenntartási terv.

2. A csatorna felújításokra hogyan van mód?

Válasz: Ez valós probléma a természetvédelem és a vízügy között. Egy megoldási lehetőség, amely mindkét fél számára elfogadható, hogy ne az egész mederből kerüljön eltávolításra a növényzet és az iszap a kotrás során. Így a természeti értékek is megőrződnek és a vízzállítási képesség is nő.

3. A nagyvízi meder kezelési tervek most készülnek a folyóvizekre vonatkozóan. Ez konfliktusforrás lehet a Natura 2000 előírásai és a vízügy érdekei között.

Válasz: Ez így van, de a kompromisszumos megoldásra kell törekedni.

4. A Sebes-Körösnél az volt a terv egyeztetési anyagában, hogy őshonos fajokat lehet csak telepíteni. Ez hogyan értendő?

Válasz: Idegen honos fajokat cserélni kell az őshonosakra. Ez egy javaslat csak, nem kötelező.

DALERD Zrt kérdései:

1. A vízügy igénye a tág hálózatu erdő, ami ellentétes a Natura 2000-es előírásokkal.

Válasz: Ritkás, idős fákból álló erdő lenne az optimális, de köztes megoldást kell választani, ami mindenkinek jó. Pl. nem egy sávot vágnak ki az erdőből, hanem az alsó lombkoronaszintet és a cserjeszintet ritkítják.

2. Lesz-e támogatás a kieső bevételekre?

Válasz: Pontos részletek jelen pillanatban nem ismertek.

MVH kérdése:

1. A Natura 2000-es támogatásoknál eddig csak országosan egységesen alkalmazott támogatási összegek voltak. Lesz ez differenciálva területenként?

Válasz: Az lenne az optimális, ha a Fenntartási tervekhez igazodva lenne a differenciálás, de ez még csak hosszú távú cél lehet. A területspecifikus támogatások lennének jók. Az önként vállalt kezelési javaslatokra plusz támogatásnak kellene járni, mivel az általában bevételkieséssel jár.

Körösi Vízgazdálkodási Társulat kérdése:

1. Nem jó, hogy egy csatorna felét kikotorják, a másik felét meg nem, mert gyorsan visszaáll az eredeti állapot.

Válasz: A feles kotrás jobb a semminél. Ha 10-20 évet visszamegyünk így a meder állapotát tekintve, az is megoldás. Itt is kompromisszum kell.